

LEPO I ZELENO

KATALOG REGIONA JUG

LEPO I ZELENO

KATALOG REGIONA JUG

SADRŽAJ

I. UVOD

II. Kratko predstavljanje prizrenskog regiona

III Poznata prošlost

1. Nasleđe u kamenu
2. Nasleđe nad svodovima
3. Na jeziku u telu
4. Elegancija majstorstvo
5. Peizaži prave razliku

IV. svaki dan na delu

1. Svakodnevnica je zanat
2. Igraj se sa tradicijom
3. Hiljadu i jedan (Muzeji i institucije kulture)
4. Svrati na fest
5. Oni koji čine zemlju

V. Najbolje pod vedrim nebom

1. Svako čudo ima svoje mesto
2. Jedna prirodna izložba
3. Odavde dolazi zdravlje
4. Osvoji vrhove

Bibliografija

UVOD

Sa ovim katalogom regiona južnog Kosova nastojimo da pružimo stranim posetiocima, ali i onim lokalnim, temeljni, čist i stabilan pregled istorije, tradicije, kulture i prirode ovog dela. Naravno, pošto je katalog posvećen turistima, u prvi red je stavljena materijalna i duhovna baština koja ih, u ovom slučaju, najlakše i najotvorenije približava poznavanju zemlje i mogućnostima da posete i da uživaju u svim tim lokacijama i objektima koji su ovde predstavljeni. Dok dva druga poglavlja, koja tretiraju umetnost i prirodu, pored toga što sadrže informativni i kognitivni aspekt, takođe pozivaju na zabavu i na uživanje sa svim onim dobrima koje ovaj region nudi, počevši od mnogih kulturnih festivala (posebno od DOKUFEST- a, koji je sada postao jedan od najpopularnijih festivala kratkih i dokumentarnih filmova na svetu), da bi se zatim prešlo na prirodne lepote i ekoturizam, u kome će posetioci pronaći neiscrpne mogućnosti za aktivnosti i uživanje: neverovatne pejzaže u njihovom prirodnom obliku, planinarenje, planinski biciklizam, skijanje, itd. Iako nismo stremili da napravimo jedan preambiciozan katalog, ipak da bi ga realizovali na najozbiljniji mogući način, konsultovali smo naučnu literaturu, brošure, intervjuje, najpouzdanije izvore na terenu u vezi sa svakim poglavljem uopšte, i o svakoj stavki posebno. Za poglavlje koje se odnosi na prirodu, naročito u vezi sa ekoturizmom, gde se podaci mogu iz godine u godinu menjati, angažovan je tim koji je istraživao, konsultovao i prikupljao poslednje podatke sa terena.

U poslednjem poglavlju smo smatrali neophodnim da pružimo niz važnih informacija za olakšan i orijentisan boravak gostiju u zemlji. Kako bi bio praktičniji i omogućili veće konsultacije, opremili smo ovaj katalog i sa mapom koja nosi brojeve stavki. Za turista koji želi da ima jasan i siguran kulturni vodič, da bi na zadovoljavajući i efikasan način posetio region, i bez gubljenja vremena, ovaj katalog je najbolja dosadašnja adresa.

JUŽNI REGION

Region južnog Kosova se sastoji od šest opština: Prizren, Suva Reka, Dragaš, Orahovac, Mališevo i Mamuša. Na celom ovom prostoru žive različite nacionalnosti: Albanci, Srbi, Turci, Bošnjaci, Romi, Aškalije i Egipćani. Ceo region sadrži bogatstvo retkih arheoloških lokacija, sa slojevima mnogih vremenskih perioda. Prošlost Prizrena je očuvana u raznim oblicima, od arheoloških, istorijskih i verskih spomenika, odeće, navika i običaja.

Jedan od dokaza ranog naseljavanja ove oblasti je lokacija Vlašnje, gde se smatra da je prolazio put Lissus-Naissus (Leže-Niš), ili Via de Zenta kako je nazvana u srednjem veku. Region se prostire na nadmorskoj visini od 300 do 2500 metara u planinama Šare. Ima umerenu kontinentalnu i mediteransku klimu. Regija se graniči sa Albanijom i Makedonijom.

Opština Prizren se nalazi na jugu Kosova, sa površinom od oko 640 km². To je drugi po veličini grad na Kosovu. Leži na nadmorskoj visini od 412-500 m. Okružuje ga masiv Šarskih planina, visine do 2748 m. Broji preko 180 hiljada stanovnika, etničkog sastava u kome preovlađuje albansko stanovništvo (90%); ostali deo čini srpska, bosanska i turska zajednica kao i zajednice roma, aškalija, egipćana, itd.

Arheološki podaci govore o aktivnom životu još od praistorije, antičkog doba, srednjeg veka i modernog doba. Verovalo se da je u antičko doba grad Prizren bio poznat

po imenu Theranda. Od vremena njegovog osnivanja kao ilirsko-dardanskog grada i tokom narednih perioda, onog rimskog, vizantijskog, slovenskog i otomanskog, grad se stalno gradio, stvorio je svoju kulturu, u okviru koje je stvoreno nekoliko spomenika velike kulturno-istorijske vrednosti.

U XI veku je postao poznat kao važan centar; kada je i postao sedište eparhije Vizantijskog carstva. Otomansko carstvo ga je osvojilo 1455 godine, koje je izgradilo i ostavilo u nasleđe niz verskih i kulturnih objekata: džamija, javnih kupatila, mostova i puteva popločanih kamenjem. Pored toga, Prizren ima i tradiciju negovanja zanatske delatnosti (rukotvorina) i organizaciju mnogih festivala, naročito onih umetničkih, sa kojima već privlači posetioce iz celog sveta.

Opština Suva Reka ima površinu od 431 km², nalazi se na nadmorskoj visini od 420 metara. Ima oko 80.000 stanovnika. Prvi pisani dokaz o njenom postojanju je onaj od cara Dušana, u XIV veku, ali arheološka nalazišta dovode do verovanja da je bilo naseljeno još i u periodu neolita. Razvijeno je vinogradarstvo, koje je postalo jedno od glavnih delova ove poljoprivredne grane.

Opština Dragaš je najjužniji deo Kosova. Grad je postavljen između Opoje i Gore. Oba ova regiona predstavljaju dva entiteta sa različitim jezicima; Opoja je etnički nastanjena Albancima dok je Gora nastanjena Gorancima-muslimanima, sa njihovim specifičnim goranskim jezikom.

Dragaš je uglavnom planinski predeo, na nadmorskoj visini od 1500 m. Među prirodnim atrakcijama se ističe selo Brod, koje pruža mnoge mogućnosti za rekreaciju: pešačenje, biciklizam, skijanje. Mesto je poznato i po prirodnim jezerima. Dok sa Šare dolaze šarski psi i šarski sir, po kojima je ovaj deo Kosova postao poznat i preko granica. Za gajenje ove rase šarskog psa, simbola ovog kraja, postoji ukupno pet farmi. Opština Dragaš je dakle dragulj netaknute prirodne lepote, sa tradicionalnim selima koja se nalaze između granica BJR Makedonije i Albanije.

Opština Orahovac se nalazi u jugozapadnom delu Kosova, sa površinom od 276 km² a nalazi se na nadmorskoj visini od preko 550m. Broji više od 76 hiljada stanovnika, čiji etnički sastav je: Albanci (95%) i ostali deo čini srpska zajednica, kao i romi, aškalije i egipćani. Opština Orahovac je izuzetno poznata po gajenju grožđa i preradu vina i rakije. Vino iz Orahovca je jedno od pića koje je našlo prostora na evropskom tržištu. Tradicija prerade vina je prilično stara, čiji je koreni prostiru oko dve hiljade godina unazad. Orahovac se takođe razlikuje i po plodnoj sredini u kojoj se gaji povrće visokog kvaliteta.

Ovo mesto je okruženo planinama Zatrića koje imaju nadmorsku visinu od preko 1000 m i kanjonom reke Drim.

Opština Mališevo se nalazi u centralnom delu Kosova, sa površinom od 306 km². Teritorija opštine je većinom brdsko-planinska, sa reljefom koji ima nekoliko pećina. Okružena je rekom Miruša, koja sa vodopadom, tokom reke, jezerom i pejzažom, čini ovaj deo jednim od najpoznatijih atrakcija u zemlji.

Opština Mamuša se nalazi u jugozapadnom delu Kosova. U 2008. godini Mamuša je postala opština, pa spada među najmanje opštine na Kosovu. Njena transformacija u opštinu je izvršena u vreme decentralizacije. Mamuša je jedino mesto sa većinskim turskim stanovništvom na Kosovu- 93.1%. Ima relativno bogatu floru i faunu. Nalazi se na nadmorskoj visini od 320-360 m da bi dostigla najvišu tačku na brdu Golobrade 460 m. Dve reke protiču kroz opštinu, prolazeći kroz obradivo zemljište, najveća Topluha koja je ogranak reke Beli Drim i manja po imenu Trnje. Opština Mamuša je poznata kao bogata poljoprivredna oblast. Posebno se gaji paradajz, krompir i drugo povrće. Inače je poznata po Festivalu paradajza.

POZNATA PROŠLOST

Uvod

Jedna zemlja, bez obzira na to koja je, ne može da govori o sebi ni sa čim bolje, nego putem svoje kulturne baštine. Sa tim nasleđem ne pokazuje se samo koliko je drevna ili bogata, nego iznad svega, koliko je živa, kao deo jedne civilizacije. Ceo južni region, ali posebno grad Prizren, je poznat, pre svega, po kulturnom nasleđu. Arheološka nalazišta, tvrđave, crkve, džamije, hamami, tekije, karakteristične stambene kuće i drugi arhitektonski objekti retke vrednosti, su neke od riznica koje čine ovaj deo Kosova najposećenijim i najatraktivnijim delom u Republici Kosovo.

Arheološka nalazišta, posebno praistorijske naseobine poput Vlašnja, Reštana i Hisara predstavljaju veliku vrednost za istoriju i kulturu zemlje. Arhitektonski objekti iz različitih razdoblja, neizmerno obogaćuju to nasleđe. Crkve, džamije, tekije, mostovi i kuće, svaka sama po sebi ili uzete zajedno, se karakterišu različitim arhitektonskim stilovima iz različitih perioda, koji su interesantni za istraživače ili za obične posetioce. Od ogromnog broja takvih objekata, ovde smo izabrali da predstavimo samo najvažnije.

Sve to veoma ubedljivo svedoči i odražava, između ostalog, tradiciju i kulturu suživota između jezika, kultura i religija. Prizren je grad primer te koegzistencije. Posebnu važnost imaju duhovna baština i ona pokretna, koje su ovde predstavljene posle pažljivog izbora, da bi se što jasnije i jednostavnije dokumentovao način života, rada, oblačenja i kulturni razvoj.

1. PEĆINA U VLAŠNJI

Na stenovitoj terasi, kod Kobovog Mriza, se nalazi praistorijska slika, urađena od šuljka, dominiraju spirale (12 njih), kružnog i ovalnog oblika na kojima je prikazan jelen. Slika je urađena u doba neolita, eneolita i bronz. Jelen, naslikan jednostavno, u šematskoj formi, koji je imao ključnu ulogu u životu stanovnika; a spirale predstavljaju kult sunca.

1

2. PRAISTORIJSKO NASELJE VLAŠNJE

Životnog veka od 6500 godina - od ranog neolita do kasne antike, ovo naselje poseduje bogat arheološki materijal; kultne objekte (antropomorfne i zoomorfne figurine, kultne kapake, ritone), posuđe za svakodnevnu upotrebu; vlašnji srebrni novac kovan u 55 godini p.n.e. koji je pušten u promet u čast Edila sa Krita, Gnaeusa Planciusa.

3. NEOLITSKO NASELJE REŠTANI

Postoje 3 stambena horizonta (srednji i kasni neolit), u kulturnom sloju od 2.00 do 2.50 m. Polupodzemni stanovi, nadzemni stanovi, obično četvorougoni, ponekad sa dvosobnom osnovom prostrtim kamenim i blatnim podom, zidovi su izgrađeni od pruća (pletera) namazanog blatom. Arheološki materijal se sastoji od keramike; oruđa za rad i kulturnih objekata kojima dominiraju ritoni. U ranom neolitu postoji suživot dve velike kulturne grupe Balkana - kulture

Centralnog Balkana (Vinča) i kulture Jadrana (Danilo).

4. NEOLITSKO NASELJE NIŠOR

Naselje sa obimom od 0.5 – 0.7 ha, pripada periodu kasnog neolita na centralnom Balkanu, vinčanska kultura, ali i jadranski uticaj Danila, kao što se dešava i sa obližnjim naseljima Reštani i Hisar. Materijalna kultura Nišora se sastoji od keramike, kao glavnog sastojka materijala, ali ne nedostaju ni oruđa za rad i kulturni predmeti.

2

2

3

5

5. PRAISTORIJSKO NASELJE HISAR

Terasasto naselje sa eliptičkom ravnom površinom, prečnika od 180 x 90 metara i površinom od oko 1.1 hektara, nadmorske visine od 422 metara. Kulturni sloj se sastoji od 9 stambenih horizonata koji pripadaju periodima od kasnog neolita pa do kasnog gvozdene doba. Ima posebne vrednosti za proučavanje materijalne kulture starosedelaca Dardana. Otkriveni materijal se sastoji od raznih artefakata: sudova za svakodnevnu upotrebu, alata za rad i kulturnih predmeta.

6. PRAISTORIJSKO NASELJE KORIŠE

Površine je od oko 1 hektara i pripada bronzanoj dobi. Bordure od zemlje i kompaktni podovi jasno pokazuju planimetriju stanova iz bronzane doba. Otkriveni arheološki materijal se sastoji uglavnom od sudova od pečene gline, radnog alata od kamena i blata, tipičnog za bronzano doba. Posuđe je za svakodnevnu upotrebu kao što su lonci, različite činije i masivno posuđe za čuvanje rezervi. Računa se da dužina njihovog života iznosi skoro jedan milenijum, polazeći od perioda ranog bronzane doba, pa do onog kasnog koje traje od 2100-1100 p.n.e.

6

7.NASELJE KASTERAC

Današnje selo Kasterac je primilo ime po naselju Castrum izgrađen u rimskom razdoblju. Prvi period nastanjivanja je povezan sa neolitom; koristio se u gvozdenom dobu, kao utvrđenje okruženo zaštitnim zidom. Car Justinijan ga je obnovio kao utvrđenje i zamak sa arhitektonskim strukturama, iznoseći na videlo i otkriće rane hrišćanske crkve. Brdo se takođe koristilo i kao srednjovekovno groblje. Pronađeni su mnogi artefakti, radni alati, posuđe od keramike i stakla, zlatni, srebrni i bronzani nakit kao i mnogo novčića.

8.ROMAJSKA NEKROPOLJA

Postojalo je ukupno 16 humki (tumulusa), od kojih je 3 iskopano u 1970-tim godinama, dok su druge uništene. Najbolji rezultati i nalazi su postignuti u "Tumulusu (humki) ratnika", sa impresivnim izgledom i prečnika od 40 metara a visine od 5 m. Ona sadrži 38 grobova, izgrađenih uglavnom sa kamenom konstrukcijom i kamenim pločama. Postojale su tri faze izgradnje i korišćenja Romajske nekropolje vezane za tri faze gvozdenog perioda. Nalazište se sastoji od keramičkih sudova za svakodnevnu upotrebu, radnog alata, oružja i nakita. Spada u kulturnu grupu Glasinc-Mat iz gvozdenog doba.

9.TUMULUS ĐINOVACA

Njen monumentalni format, prečnika istok-zapad 84 m, prečnika sever-jug 73 metara i visine 9.80 m, je nešto posebno za tumuluse (brdska groblja) Kosova. Uglavnom je izgrađena od zemlje. Tumulus još uvek nije iskopan, ali su poljoprivredni radovi u blizini njene baze pronašli neke fragmente sudova iz arhaičkog perioda, koji mogu biti u vezi sa ovim tumulusom koji se može smatrati da može poticati iz perioda razvijenog gvozdenog doba, koje se veže za Dardane.

10. BRUTOVA TVRĐAVA

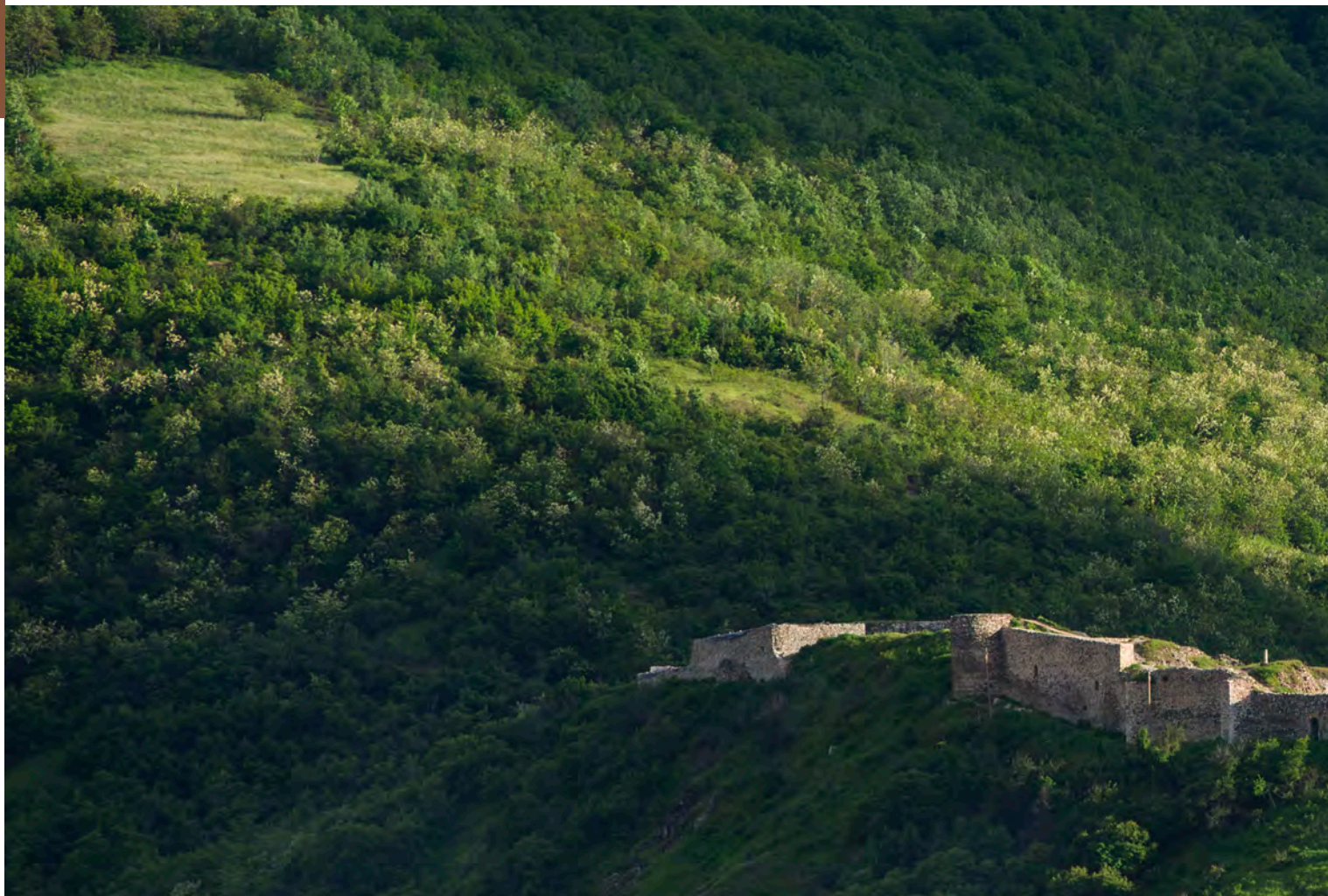
Pripada rimskom periodu, opisujući period od II-IV veka i početak V veka. Rimsko kupatilo velikih dimenzija, sa delom bazena. Na ovoj lokciji je otkriveno mnogo radnog alata od gvožđa, novčići, keramičko i stakleno posuđe, arhitektonski fragmenti i drugi artefakti svakodnevne upotrebe. Dobijena stratigrafija iskopavanja predstavlja dve velike faze kroz koje je evoluirao život na ovom mestu.

9

11. RIMSKO JAVNO KUPATILO U ČIFLIKU

Pripada rimskom periodu, opisujući period od II-IV veka i početak V veka. Rimsko kupatilo velikih dimenzija, sa delom bazena. Na ovoj lokciji je otkriveno mnogo radnog alata od gvožđa, novčići, keramičko i stakleno posuđe, arhitektonski fragmenti i drugi artefakti svakodnevne upotrebe. Dobijena stratigrafija iskopavanja predstavlja dve velike faze kroz koje je evoluirao život na ovom mestu.

12.TVRĐAVA U ZATRIĆIMA

Na celoj utvrđenoj površini se nalaze fragmenti sudova od blata, što ukazuje navišeslojno naselje. Ima sudova od blata iz praiistorijskog perioda, nekoliko fragmenata sudova od svetlo sivog blata, kao i drški od posuđa, koje svedoče o helenističkom periodu. Dosta fragmenenata amfora , ćupovai tegli kao i nekoliko cigli, solene i kaliptere vrste, govori o prisustvu intenzivno nastanjenog naselja u kasnom antičkom periodu. Dok neki fragmenti činiija i kanti ofarbanih glazurom produžuju period nastanjivanja na ovom mestu do srednjeg veka.

13.TVRĐAVA U ORAHOVCU

Bazirajući se na tehniku izgradnje zidova, planimetrijskom obliku kula i na druge elemente, mislilo se da pripada utvrđenju vojno osmatračkog karaktera. Postojanje puta, kao što je trasa Lissus-Naissus, veruje se da je doveo do potrebe za izgradnjom ove tvrđave za potrebe osmatranja područja i za očuvanje ove važne trgovinske arterije. Separativni zid unutar utvrđenja pokazuje nastavak života ovog utvrđenja, barem do V i VI veka.

14

14. TVRĐAVA U PRIZRENU (KALAJA)

Pod njenim današnjim zidovima čuvaju se kulturni praistorijski slojevi, kao i slojevi iz razdoblja Rimskog carstva i iz perioda kasne antike. Život je ovde počeo još u vreme kasnog bronzanog doba, a kao utvrđenje je izgrađeno još pre 1500 godina. Tvrđava sada u sebi čuva masivne zidove i razne stambene prostore koji pripadaju kasnijim fazama, kao što je ona srednjovekovna otomanska. Sa sistematskim istraživačkim radom, konzervacijom i restauracijom, ona će se pretvoriti u otvoreni arheološki muzej, i u jednu veoma važnu tačku kulturnog turizma Prizrena i Kosova.

15.TVRĐAVA CRNOG SVETOG DJORDJA (KARASHĚNGJERGJIT)

Njen ogradni zid obuhvata dužinu od 120 metara. Izgrađena je od kamena srednje veličine i vezana je vezivnim materijalom lošeg kvaliteta. Sudeći po građevinskoj tehnici ogradnih zidova i arheološkom površinskom materijalu, može se reći da se radi o utvrđenju koje pripada srednjovekovnom dobu (IX –XI vek).

16

16.TVRĐAVA KORIŠE I RANOHRISĆANSKA CRKVA

Pronađeni su mnogi keramički fragmenti za svakodnevnu upotrebu, solene cigle, itd, iz Rimskog perioda i iz kasne antike. U okviru površine tvrđave je otkrivena i paleohrišćanska bazilika. Izgrađena je u VI.veku. Danas je crkva u dobrom stanju, zidovi se čuvaju na približno 1. m iznad nivoa zemlje.

17.GORNJA TVRĐAVA

Sastoji se od 4 kule od kojih 3 su manje i iste, a ona ulazna je najveća i dvospratna. U njoj je otkrivena i crkva Svetog Nikole. Tvrđava je nastala mnogo ranije nego Manastir svetog Arhanđela i hronološko je vezana sa tvrđavom u Prizrenu. Takođe je korišćena i u periodu Otomanskog carstva, kao stanica vojnih bataljona. Prema legendi ovde su smeštene devojke koje su bile u službi Otomanske vojske, i za to se i zove "Kalaja e vajzes" (Devojčina tvrđava).

18. MANASTIR SVETIH ARHANĐELA

Ima površinu od 6500 m². Srpski car Dušan je podigao manastir u periodu 1343 – 1352 godine. Sumnja se da je izgrađen na ruševinama jednog još drevnijeg naselja. Koliko je poznato, srpski car Dušan je sahranjen u obnovljenoj crkvi sv. Arhanđela, 1355. godine. Grob cara Dušana je otkriven 1927. godine, ali u blizini ovog područja su otkrivene takođe i druge grobnice iste konstrukcije. Jedna od njih je imala ploču na kojoj se nalazi ime Strazimira Balšaja, vladara Kneževine Skadar.

19. CRKVA SVETE PETKE

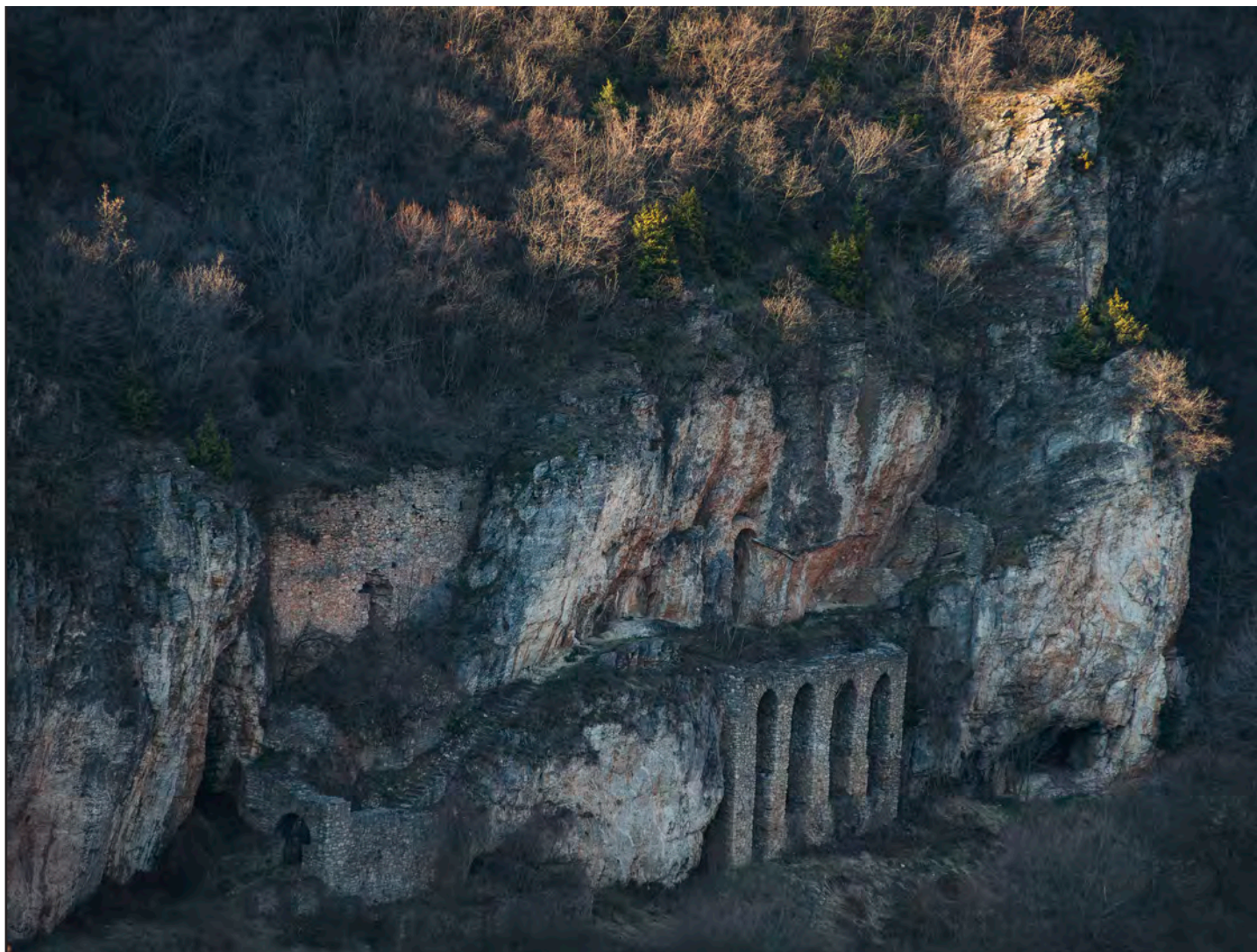
Ima 7 faze izgradnje ili rekonstrukcije: Rimski hram II-III veka; trobrodna bazilika iz V-VI veka; bazilika na temeljima predhodne građevine iz XI veka; otkrivene freske, kao što su "Gospa sa malim Hristom" i "Svadba u Kani", XIII vek; rekonstrukcija od strane srpskog kralja Milutina, XIV vek; konverzija crkve u džamiju koja je nazvana Džuma džamija - pretpostavlja se u XV-XVI veku; osvajanje Prizrena od Srba u 1912 godini, rušenje minareta, povratak zvona i konverzija u crkvu. Jedini je objekat kulturne baštine Prizrena pod zaštitom UNESC-a.

20. CRKVA SVETOG PETRA, KABAŠ

Počela je da se gradi krajem XI veka i nastavlja se da se dopunjuje u XIV veku, kada dobija potpuni oblik. Drugačije se naziva i Teška Crkva, zbog teškog terena, izgrađena je na vertikalnoj strani litice, a jedan njen deo ulazi u stenu. Spada među najlepše crkve kako po arhitekturi, tako i po svojoj veličini. Naspram nje je crkva Svete Marije Bogorodice, koja je poznata i kao Crkva kod Golublje pećine. Obe crkve su okružene sa predivnim pejzažem, raznovrsnom faunom i potocima koji protiču veoma blizu.

21. CRKVA SVETOG SPASA

Podignuta je između 1333-1335 godine. Cincari (Vlasi) su 1836. godini počeli sa izgradnjom nove crkve, koje je dobila ime Crkva Svete Trojice, kojom prilikom su dodati viši zidovi i zvonik. Ova crkva je korišćena od cincara do 1912. godine. Od 1912 -1999. godine se koristila samo tokom verskih praznika. Crkva je vizantijskog stila. Uzimajući u obzir njenu dominantnu poziciju, stil i arhitektonski tretman, ova crkva je jedna od karakterističnih i vrednih spomenika Prizrena.

22. CRKVA SVETE NEDELJE

Nalazi se u istorijskom području Prizrena. Ruševine ovog objekta, zidovi apside i južni zid visine od 1.5 metra, su otkriveni 1966. godine tokom arheoloških iskopavanja. Iskopavanja su otkrila fragmente kamena, gde je na jednom od njih pronađen natpis iz 1371 godine. Obnova crkve je izvršena u periodu od 1995 do 1997. Godine. Na osnovu analogije i vrste verskih objekata ovog perioda. Crkva ima pravougaoni oblik sa kupolom, koja je izvana osmougaona. Malih je dimenzija u poređenju sa ostalim crkvama u Prizrenu.

21

23. CRKVA SVETE BOGORODICE HODEGETRI, MUŠETIŠTE, SUVA REKA

Smatra se da ju je izgradio Jovan Dragoslav 1315. godine. Osnova crkve je pravougaona sa polukružnom apsidom pokrivenom kupolom. Bila je deo kompleksa koji je imao i druge prateće prostorije, kao što su zvonik i tri konaka za sveštenike. Unutrašnjost crkve je bila ukrašena muralnim slikama iz najmanje dva vremenska perioda (XIV vek i XVII vek). Konzervacija kompleksa je izvršena XX veka. Zvonik je obnovljen krajem 1980-ih godina u kamenu. Ceo kompleks je uništen 1999. godine. Sada je samo ruševina.

23

24

24. CRKVA SVETOG ĐORĐA - RUNOVIĆI

Smeštena je na trgu Šadrvan, u dvorištu Saborne crkve Svetog Đorđa. Izgrađena je krajem XV i početkom XVI veka od braće Runovića, posvećena je Svetom Đorđu. Objekat pripada tipu porodičnih srednevekovnih crkava, sa pravougaonom osnovom, sa apsidom i imala je tri brodovine, a danas je sa jednom brodovinom. U poslednje vreme su otkriveni i delovi priprate, groblje oko crkve i grobovi braće Runovića. Na jugozapadnoj strani objekta se nalazi grob mitropolita Mihajla (1733-1818). Unutar crkve su takođe istaknute freske koje potiču iz XVII veka.

25. CRKVA SV NIKOLE – TUTIĆEVO

Sagrađena je 1331. godine od strane Dragoslava Tutića (monah Nikola) i njegove supruge Bele. To potvrđuje natpis na kamenu u istočnom zidu crkve. Crkva je jednobrodna, malih dimenzija, sa pravougaonom planimetrijom. Napravljena je u kamenu u kombinaciji sa ciglom. Freske ove crkve su malobrojne i fragmentirane, freska koja je malo više očuvana je ona na kojoj se prikazuje Sveti Nikola. Pripada tipu porodičnih crkava, vizantijskog stila i korišćena je za potrebe vernika koji žive u okolini i blizu crkve.

25

26. CRKVA SVETOG ĐORĐA (SABORNA)

Sagrađena je od 1856 do 1887 godine; tribrodna je crkva, sagrađena od klesanog kamena, povezana sa krečom, dok je deo zvonika izgrađen opekom. Ima osnovu 30 x 20 m, a njena visina dostiže i do 13.80 m. Pripada tipu bazilike sa centralnom kupolom. U unutrašnjosti, na istočnoj strani nalazi se oltar polukužnog oblika, ispred oltara se nalazi naos koji je odvojen od priprate jednim stepenikom. Crkva ima izuzetan pejzaž u svom dvorištu, koje se sastoji od parka sa veoma raznolikom florom.

27. CRKVA SVETOG ĐORĐA U SRECKOJ

Pripada kasnom srednjem veku, odnosno XVI veku. To je crkva malih dimenzija, jednobrodna građevina sa polukružnom apsidom. Zidovi su zidani rečnim kamenjem, vezani blatom i okrečeni. Krov je dvovodni prekriven crepom. Iznad ulaznih vrata se nalazi niša, na čijem je gornjem delu u kružnom obliku oslikan Sveti Đorđe na konju. Na unutrašnjim zidovima su i dalje sačuvane freske svetitelja.

28

28. CRKVA SVETOG NIKOLE, BOGOŠEVCI

Izgrađena je na terasastom platou koja ima oštar teren sa rečne strane. Crkva je jednobrodna, sa pravougaonom osnovom i trostranom istočnom apsidom. Čitava fasada je nemalterisana tako da jasno pokazuje strukturu spoljnih zidova. Unutrašnjost crkve je bogata freskama. Na ulaznom delu crkve se nalazi aneks na kome je izgrađen zvonik. Na osnovu arhitektonskih karakteristika i oslikanih fresaka, crkva pripada kraju XVI veka, početku XVII veka.

29. CRKVA SVETOG NIKOLE, MUŠNIKOVO

Crkva je mala jednobrodna, pravougaone osnove, sa trostranom istočnom apsidom. Crkva je izgrađena u kamenu, Spolja je bez fasade. Prekrivena je dvovodnim krovom. Tokom godina, u zapadnom delu crkve je izgrađen novi aneks, koji je veoma neprilagođen staroj crkvi. Na osnovu tipologije fresaka, slikanih na unutrašnjoj strani stare crkve, pretpostavlja se da je izgrađena u poslednjoj deceniji XVI veka.

29

30

30. CRKVA SVETOG PETRA, MUŠNIKOVO

U početku je bila posvećena Svetom Petru i Svetom Pavlu. To se dokazuje i po freskama ova dva svetitelja, naslikanih na južnom zidu unutrašnjosti crkve. To je dvobrodni objekat malih dimenzija, sa apsidom izbačenom vani. Unutrašnja struktura se sastoji od polukružnih svodova, dok se nad njom nalazi dvovodni krov pokriven kamenim pločama. Na osnovu unutrašnjih fresaka, crkva je izgrađena u periodu od 1563-1564. godine. Na zapadnoj strani, pored objekta je 1920. godine izgrađen osmougaoni zvonik.

31. CRKVA SVETOG NIKOLE, DRAJČIĆ

Crkva je mala, osnova objekta je pravougaona, izgrađena je od kamena. Polovina crkve spolja je omalterisana, dok se kod druge polovine još uvek primećuje kamen. U 1925. godini je dodat zvonik, kao posebni aneks. Freske koje obogaćuju unutrašnjost su izrađene posebnim stilom i na osnovu njih se misli da crkva pripada poslednjoj deceniji XVI veka. U unutrašnjosti su postavljene ikone naslikane na drvetu. Tokom različitih vremenskih perioda je izvršeno nekoliko restauracija na objektu, koje su dovele do izmene prvobitne arhitekture.

31

32. NAMAZDŽAH U SELU BUZEC U OPOJI

Pretpostavlja se da ju je izgradila otomanska vojska u XVI veku. Približne dimenzije su 5.5 x 6.0 m. Preostali zidovi minareta imaju debljinu od 0.9 x 0.9 m, dok je debljina preostalog zida mihraba 0.7 m. Nivo platoa je podignut za 0.65 m.

33

33. NAMAZDŽAH, KEREC DŽAMIJA

Spada među najstarije objekte muslimanske vere na Kosovu. Na persijskom, namazdžah znači mesto molitve. Nakon pada Prizrena pod vlašću otomanske imperije 1455, Isa-beg je izgradio namazdžah, mesto koje je služilo za obavljanje verskih obreda od strane osmanlijske vojske. Nakon potpunog uspostavljanja otomanske uprave u Prizrenu, namazdžah je zanemaren jer su u to vreme počele da se grade uobičajene džamije. Kasnije su je koristili za molitvu, poljoprivrednici koji su radili na svojim njivama u blizini. Drugačije je poznata i kao Kerek džamija, što znači polomljena džamija. Ona je obnovljena 2002. godine.

34. SINAN PAŠINA DŽAMIJA

Sagrađena je 1615. godine od strane Sinan paše. Unutrašnjost džamije je jedinstven prostor, sa kupolom na kojoj su naslikani geometrijski i cvetni motivi u tri faze. Prve dve faze zidnog slikarstva su iz XVI – XVII veka, rađene su sa al seko tehnikom, dok treća faza pripada XIX veku, rađena je u baroknom stilu, u kome prevladavaju motivi plave boje. Blizu stepenica džamije, na desnoj strani od ulaza, nalazi se kamena ukrašena česma za pranje (abdes -verski obred), ali je koriste i građani za piće. Smatra se jedinstvenom džamijom, originalne arhitekture i prilagođena je podneblju Prizrena.

35

35. MEHMET PAŠINA DŽAMIJA

Gazi Mehmed-paša je sagradio kompleks sa džamijom, turbetom, medresom, bibliotekom, učionicom i ostalim pratećim objektima u periodu od 1563-74 godine. Kompleks je povezan sa kompleksom Albanske lige u Prizrenu. Kvadratne je osnove sa naglašenim tremom na tri strane, a centralni prostor za molitve je pokriven impresivnom kupolom. Deo trema je pokriven trovodnim krovom oslonjenim na drvenim stubovima. Kupola je takođe ukrašena zidnim slikama sa geometrijskim i cvetnim motivima. Minaret je visok 40 metara. Jedna je od najvećih džamija u Prizrenu.

36. MUDERIZ ALI-EFENDIJINA DŽAMIJA

Podignuta je 1581. godine, ima pravougaonu osnovu; na severnoj i južnoj strani se nalazi polupokriveni trem. Minaret je uključen u osnovu džamije i nalazi se na istočnom uglu. Ima šestougona osnovu i omalterisana je spolja. Zgrada je pokrivena četvorovodnim krovom, pokrivenim glinenom ciglom. Struktura zida je izgrađena kamenom i vezana je krečnim malterom. U dvorištu džamije je nekoliko grobnica, a na severnom delu je grob Muderiza Ali Efendije. Džamija je pretrpela veliku štetu u požaru 1963. godine i takođe tokom vremena usled brojnih intervencija.

37.SARAČ DŽAMIJA KUKLI MEHMED - BEGOVA DŽAMIJA

Izgradio ju je Mehmet Kukli Beg 1534 godine. Nazvana je Sarač džamijom jer je u blizini nekadašnje čaršije Saračane. Ima arhitekturu koja se razlikuje od arhitekture drugih džamija u Prizrenu, jer postoji samo jedna glavna kupola, koja je prekrivena kamenim pločama. Spolja nije omalterisana; građevinski materijal je rečni kamen, nepravilnog oblika povezan sa krečnim malterom. U južnom uglu pored čeonog zida je sagrađen minaret. Minaret ima šestouganu osnovu, sazidanu od klesanog kamena, ima omalterisano kružno telo. Unutrašnjost džamije je bila bogata zidnim slikama.

39

38. SUZI ČELEBIJA DŽAMIJA

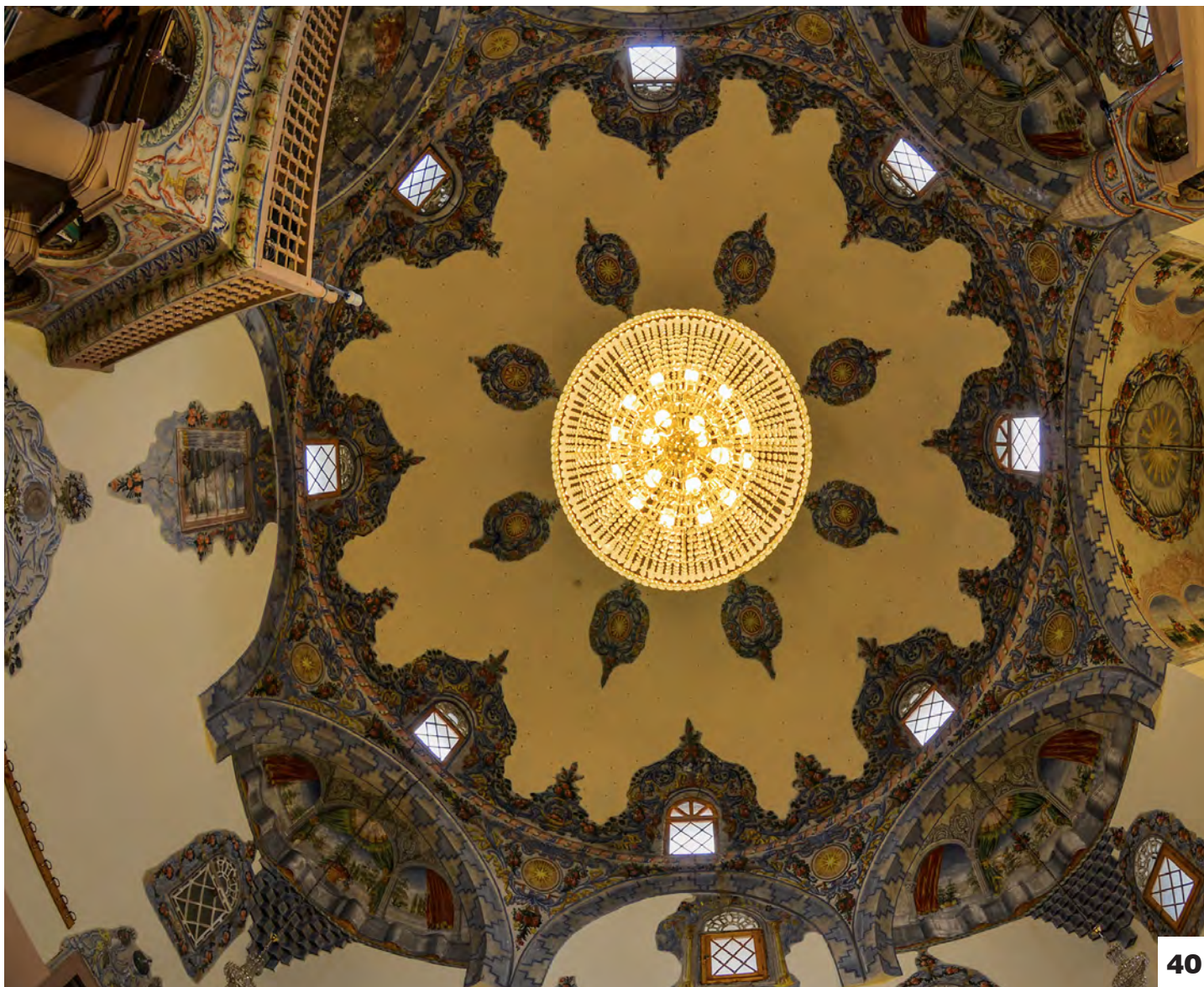
Sagrađena je 1523 godine, i drugi je najraniji islamski objekat u gradu Prizrenu i prvi arhitektonski kompletno islamski. Ima pravougaonu planimetriju sa četvorovodnim krovom pokrivenim s'crepom. Njegov trem je podignut iznad jedanaest drvenih stubova i pokriven je trovodnim krovom. Nad drvenim stubovima je izrađen kapitol, koji je ukrašen kružnim oblicima. U dvorištu džamije se nalazi staro groblje muslimanskog gradskog rukovodstva. Tu se nalazi i turbe, u kome su sahranjeni Suzi Čelebija i njegov brat, Neharin Abdulah; oba su poznata kao prvi pesnici u Prizrenu.

39. MAKSUT PAŠINA DŽAMIJA, MARAŠ

Sagrađena je u XVII. veku. Podaci pokazuju da je izgradio Maksut paša, Prizrenski valija, inspirisan veličinom Sinan pašine džamije. Džamija je veoma blizu Bistrice, na levoj strani reke, i veoma je važan deo sastava kompleksa Maraš.

40. DŽAMIJA EMINA PAŠE

Sagrađena je 1931. godine. To je imitacija Sinan pašine džamije, u manjim razmerama. Motivi oslikavanja unutrašnjih zidova su cvetne prirode gde prevladavaju plava i žuta boja. U dvorištu džamije je staro groblje sa mramornim nadgrobnim spomenicima, gde se nalazi i grob Emin Paše. Pored istorijske, umetničke, naučne vrednosti, ima i društvenu vrednost. Emin paša je pripadao aristokratskoj porodici koja je imala veliki uticaj u istorijskim trendovima Prizrena tokom XVII-XIX veka.

40

41. DŽAMIJA ILIJAZA KUKE

Prvenstveno je sagrađena kao mesdžid svetište negde oko 1535. godine od strane Kukli bega, a kasnije je njegov unuk Mehmet beg sagrađio i minaret, tu je građevinu posvetio svom dedi Ilijazu Kuki. Džamija je pravougaone osnove sa tremom. Krov je četvorovodni prekriven crepom, a sa unutrašnje strane je kupola koja je bila ukrašena zidnim slikama. U dvorištu džamije se nalazi i staro groblje, gde su dve grobnice napravljene od profilisanog mermerna i imaju dekoracije bogate geometrijskim i cvetnim motivima na vertikalnim kamenovima.

41**42****42. DŽAMIJA KUKLI BEGA, BRESANE, DRAGAŠ**

Podigao ju je Kukli Mehmet Beg 1538. godine. Džamija je izgrađena od tradicionalnog materijala: kamena, opeke (čerpića), vezana zemljanom i krečnim malterom, drvetom, a krov je pokriven kamenim pločama. Pored džamije se nalazi zgrada turbeta, u kojem su sahranjeni Kukli Mehmet-beg i njegova bliža porodica.

43. DŽAMIJA GAZI MEHMET PAŠE, LEŠANE

Sagrađena je u periodu od 1604-1610. godine. Smatra se među najstarijim džamijama u tom delu. U blizini džamije je postojalo i javno kupatilo (hamam). U zapadnom delu je takođe bila Pašaja Kula.

43

44

44. MINARET ARASTA DŽAMIJE (DŽAMIJA EVRENOS BEGA)

Izgrađena je od strane Jakup Evrenos Bega u periodu od 1526 - 1538. godine. Koristili su je trgovci za molitvu. Arastes džamija je imala izvornu funkciju do 1960. godine, kada je tadašnja vlast srušila Arastes kompleks, a zajedno sa njom i džamiju. Od rušenja se spasio samo minaret. Karakteristika ovog minareta je Davidova zvezda uklesana u kamenu na njenom trupu. Legenda kaže da je sagrađena od strane jevrejskih majstora i da je Davidova zvezda identifikacija graditelja.

45

45. KATEDRALA GOSPE ZAŠTITNICE

Sagrađena je 1870. godine od strane Skopskog nadbiskupa, Dario Bucciarelija. U XX veku je dodat i zvonik (Sahatkula), koji je podigao Tomas Gansovi, albanski sveštenik i arhitekta. Ima trobrodnu baziliku. Pripada neoklasičnom, latinsko-katoličko-albanskom stilu. Ima mnogo zidnih freski, sa biblijskim temama, u delu centralne brodovine je oslikana Gospa koja predstavlja građane Prizrena sa odevom karakterističnom za to doba. Postoji portret Đerđ Kastrioti Skenderbega i Janoša Hunjadija. Portret Skenderbega je jedini njegov portret koji ga figurativno predstavlja u frontalnom položaju.

46.MOGILA (NADGROBNI HUMAK-HUMKA) OCA ŠTJEFANA ĐEČOVA

Pravougaona je planimetrije malih dimenzija. Zgrada je izgrađena od kamena vezanog krečnim malterom. Fasada nije omalterisana, tako da se vidi struktura zida, a unutrašnjost mogile je omalterisana. Krov je dvovodni i prekriven je kamenim pločama. Na južnoj fasadi se nalazi obrađen kamen u obliku latinskog krsta i metalni natpis, na kome se navodi godina rođenja i smrti oca Štjefana Đečova. Krov je dvovodni odnosno trovodni ako uzmemo u obzir i deo apside, a prekriven je kamenim pločama.

47

47.KAMENI MOST, PRIZREN

Ovaj most direktno povezuje Trg Šadrvan sa starim putem Saračane. Na osnovu materijala i građevinske strukture, pretpostavlja se da je most izgrađen u XVI veku. Stari most je izgrađen sa kvalitetnim prerađenim kamenjem i povezanim sa krečnim malterom. Bokovi su ojačani gvozdanim šipkama, ugrađenim u kamenim udubljenjima. Postoje tri lukova: srednj luk je veći, dok su bočni lukovi manji. Dužina nekadašnjeg mosta je približno 30 m, dok je danas most dug 17 m. Tokom različitih vremenskih razdoblja, most je pretrpeo velike promene.

48. KAMENI MOST, KIRK-BUNAR

Ima bogati umetnički i estetski tretman i uklapa se u kameniti pejzaž kisure reke Bistrice, koja se proteže na njenom horizontu. Veruje se da potiče s kraja XV veka i početka XVI veka. Most je jednolučni, izgrađen sa rečnim kamenjem povezanim sa krečnim malterom. Dug je preko 20 m, širok 3.5 m, dužina luka je 13 m, visina luka od nivoa je 6 m, dok je trasa mosta popločana kaldrmom. To je jedini most te vrste i iz tog perioda koji je očuvan u prvobitnom stanju sve do danas.

49. SUZI ČELEBIJA MOST

Most je takođe poznat kao Most Tabakhane, jer se nalazio u naselju zanatlija koji su se bavili preradom kože, i povezivao je kompleks kožara. Izgrađen je 1513. godine od strane Suzi Celebije. Imao je tri lukova, jedan veliki između dva mala sa strane. Trasa mosta je popločena turskom kaldrmom, dok su bočni zidovi bili izgrađeni od predađenog kamena ojačanog gvozdenim šipkama. Usled zatvaranja lukova otpadom i zbog poplava, veliki i jedan mali luk su se srušili. On je obnovljen posle 2000. godine, ali je okvalifikovan kao rekonstrukcija bez vrednosti.

50

50. GAZI MEHMET PAŠIN HAMAM

Izgradio ga je u periodu od 1563-74, Gazi Mehmet paša, Sandžakbeg Skadra. Na glavnom ulazu postoji ploča sa natpisom iz 1883. godine, koja pokazuje datum obnove hamama od strane Mahmut Paše Rotulija, mitesarifa u Prizrenskom Sandžaku. Zajedno sa hamamom Daut Paše u Skoplju i hamamom Gazi Nusret Bega u Sarajevu spadaju među najuspešnije objekte osmanlijske arhitekture na Balkanu. Hamam Gazi Mehmet Pašeje tipa „hamama parova; - dvostruki, ima dva dela i koristio se od strane oba pola istovremeno, sa posebnim i odvojenim ulazima.

51. HAMAM I SAHAT KULA ŠEMSIDIN AHMET BEGA

Je izgrađen 1498. godine. Sredinom XIX veka je nad toplim prostorom Hamama sagrađena sahat kula. Sahat kula je prvobitno bila sagrađena od drveta, dok ju je u XIX veku Ešref Paša Rotuli izgradio u kamenu i po baroknom stilu i načinu. Sa Sahat kule su 1912. godine uzeti sat i zvono, i dan danas oni i dalje nedostaju. U 1975. godini hamam je postao arheološki muzej. Objekti na ovom mestu su posebni, prepletanje Hamama zajedno sa Sahat kulom i postavljanje Arheološkog muzeja ovde je jedinstveni slučaj koji se ne nalazi na drugom mestu.

51

52

52. KOMPLEKS ALBANSKE PRIZRENSKE LIGE

Ovde je 10. juna 1878. održana Skupština Albanske prizrenske lige, u organizaciji albanskih intelektualaca tog vremena, kao potreba za odbranom albanskih zemalja i za osnivanje samostalne albanske države. Ovaj kompleks je formiran sa izgradnjom džamije Gazi Mehmed Paše, gde su zatim oko nje izgrađeni drugi objekti kao što je zgrada lige, medresa, turbe, biblioteka i stambeni objekti. Kompleks je 1978. godine pretvoren u muzej Prizrenske lige.

52

53. TEKIJA TARIKATA SAADI

Osnovana je 1500. godine, od strane Šejha Sulejmana Adžizija. Drugačije se zove i Hisar Baba, po imenu brda tvrđave ispod koje se ona nalazi. Turbe (grob) je u obliku pravougaonika, izgrađena od opeke. U prednjem delu postoje dva prozora sa drvenom ogradom a iza udubina u zidu (kao prozor) sa svodom. Oko turbeta ima nekoliko grobnica sa natpisima. U turbetu postoji devet grobnica, među njima se nalazi i grob šejha Sulejmana Efendije, koji je pokriven sa poklonima od naroda.

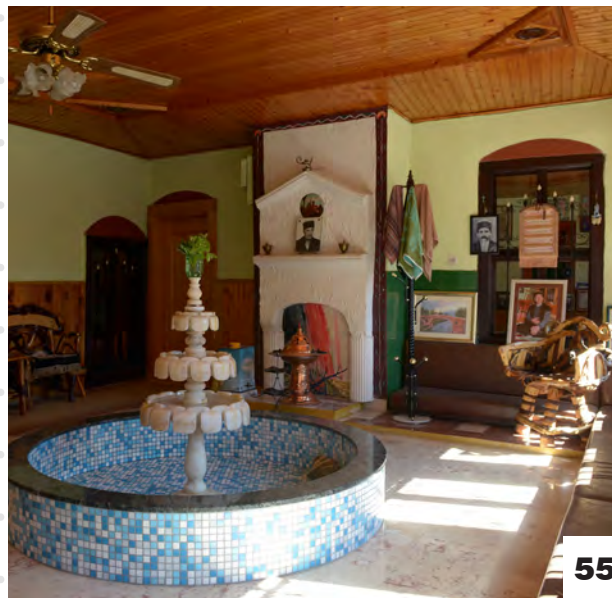
54. TEKIJA TARIKATA RUFAI

Osnovana je 1892. godine od strane Hasana Hisnije iz Sandžaka. Bugari su 1915. godini srušili tekiju a ponovo je sagradio Šejh Hiseinhilmiu Šejhu 1938. godine. Tokom 1972. godine je na istom mestu izgrađena moderna tekija od strane šejha Xhemajlie. Karakteristika ovog tarikata je sektu, 22. marta (je dan sultana Nevruza), svake godine, izvodi se ceremonija zikira zajedno sa idžrom u prisustvu velikog broja pripadnika ovog tarikata i znatiželjnih građana.

55. TEKIJA TARIKATA KADERI

Osnovana je 1646.godine od strane šejha Hasana Horosanija. Tekija je izgrađena malo kasnije, 1655.godine. Tekija se sastoji od velikog trema i dve sobe za obavljanje verskih obreda. Izgradnja ove tekije je povezana sa legendom, prema kojoj je Hasan Baba iz Skoplja bacio kamen, koji je stigao u Prizren i tamo gde je kamen pao, Hasan Baba je izgradio tekiju. U tekiji ima mnogo eksponata, kao što je ritualna oprema, oružje, odeća i stare fotografije.

55

56

56.KOMPLEKS TURBETA

KARABAŠI

Sastoji se od tri turbeta. Turbe Karabaš Babe se nalazi između tri turbeta, ono je šestougaonog oblika sa kupastim krovom. Turbe šejh Huseinija, pripadnika iz reda Halveti, nalazi se na levoj strani turbeta Karabaš Babe, izgrađeno je 1926. godine. U obliku je pravougaonika, sa drvenim vratima i prozorom u obliku luka. Devojčino turbe se nalazi na desnoj strani Karabaš Babe nepoznato je vreme njegove izgradnje. Kvadratnog je oblika sa malim dimenzijama, sa tri strane ima velike kružne prozore, pokrivene gvozdеном rešekom.

57

57. TEKIJA TARIKATA HALVETI

Osnovana je krajem XVII veka i početkom XVIII veka. (1690-1713) od strane Shejh Osman Babe u naselju Saračane, veoma blizu Kukli begove džamije. Takođe je poznata i kao tekija šejha Hasana. U tekiji se nalazi pored groba, šejh Osman Babe i grobovi sedam drugih članova iz reda Halveti. Kompleks tekije se sastoji se od: tekije (sa nekoliko posebnih prostorija), semahana – sala za molitve, turbe, gde su sahranjene vođe tekije (šejhleri), dvorište popločano kaldrmom, sa elementom vode koja teče kroz dve česme od mermera, stambena kuća Šejh Hasana i poslovni objekti.

59

58. TURBE IMER-BABE

Turbe (grobnica) Imera Babe se nalazi u selu Lez, on je poznat i kao Lez Baba, turbese nalazi pod Šar planinom, u blizini planine Cilen. Turbe (grobnica) je mala i ima pravougaoni oblik, izgrađena je od opeke.

59. VELIKA HELVETSKA TEKIJJA, ORAHOVAC

Izgrađena je 1732. godine od strane šejh Sulejman Babe Orahovca. Postoji šejhova odaja, odaja za sastanke vernika sa šejhom, sala za molitve "Semahana" i biblioteka, koja poseduje bogat fond knjiga i 23 stara rukopisa koji suocijenjeni kao državno blago; postoji jedan sat star 270 godina, mnogo starih plisova i brojanice koje su koristili šejhovi. U njoj se nastavlja da se čuva tradicija islamskog sofizma koji je mnogo rasprostranjen u opštini Orahovac i u južnom regionu Kosova.

60. MLIN TABAKHANE

Ima sve elemente tradicionalnog mlina, ima ulaz, mesto za konje, mesto za nesamleveno žito, mesto za samleveno žito, odaju za boravak mlinara, kanal za vodu, itd. Ima pravougaoni oblik izgrađen sa rečnim kamenjem povezanim glinom, a ima i drveni krov pokriven sa tradicionalnim čerpičom. Čuva originalnu opremu i rekvizite vremena. Proces mlevenja je tradicionalan, koristeći smagu vode za trljanje kamena koji vrši mlevenje žita.

61. ISLAM ZENELJOV MLIN, PAGARUŠA, MALIŠEVO

Zgrada ovog mlina je sagrađena od kamena, pokrivena je kamenim pločama i dvospratna je. Mlin ima dva kamena koji mogu da rade uporedo.

62. BEGAJA MLIN, BANJA, MALIŠEVO

Sagrađen je od obrađenog kamena a njen krov je prekriven kamenim pločama. Zgrada mlina i dalje postoji, ali je van funkcije.

61

62

63.KULA RAMA BLACE, BLACE

Sagrađena je u periodu od 1936-1937.godine. Ranije je služila i kao osnovna škola. Kulu je počeo da gradi Rame Blaca u znak revolta i poruke upućenoj vlasti, dajući im na znanje da će ostati u zemlji. Rame Blaca nije nikad video svoju kuću potpuno završenu, pošto je ubijen od strane režima tog vremena, zbog protivljenja deportacije Albanaca iz njihovih ognjišta u Tursku.

64.KULA ŠAĆIR HAZROLLJA, BANJA, MALIŠEVO

Sagrađena je 1899 godine. Dvospratna je, nije omalterisana spolja. Na prvom spratu se nalaze samo jedna vrata koja su sa svodom, gde se ulazi preko kamenih stepenica okruglog oblika. Na prvom spratu se nalazi samo jedan prozor, dok na drugom spratu ima 12 prozora, tipa „fregji“ koji su smešteni na istočnoj strani. Nastavlja se sa plafonom sprata koji je izrađen od klesanog drveta sa cvetnim motivima i mnogo pokućanstva izrađenog u skladu sa vremenom izgradnje.

65. MAHMUT PAŠINA KULA, OPTERUŠA, ORAHOVAC

Podignuta je sredinom XVIII – XIX veka i ima stil albanske kule iz regiona Dukadinja. U nekim beleškama stoji 1830 godina, kao godina izgradnje ovog objekta. Obnovljena je 2014. godine.

66. RUŠITTAHIROVA KULA, KOJUŠA, HAS

Objekat je dvospratan, sagrađena od kamena vezanog malterom. Stepene kule su sagrađene od kamena i nalaze se vani. U prizemlju, kao i na spratu, kula ima po jedna vrata i prozor okružen kamenim svodom u gornjem delu, u obliku luka. Krov kule je pokriven sa ravnim crepom. Unutrašnjost kule je veoma oštećena, iako je ovaj objekt još uvek naseljen.

67

67. MAHMUT-PAŠINA SAHAT KULA, MAMUŠA

Izgradio je Mahmut Paša Rrotuli, kao što potvrđuje natpis nad kapijom, 1815. godine. Satni mehanizam postoji, ali ne radi. Bio je funkcionalan do 1979. godine

68.KULA REŠATA HODŽAJA, ŽUR, PRIZREN

Dvospratna je, sagrađena od kamena vezanog sa malterom. U unutrašnjosti kule , pored ode (soba u kojoj se okupljaju pripadnici muških članova porodice i gostiju) druge prostorije nisu zadržale svoju originalnost, prilagođavajući se i transformišući se potrebama stanovnika. Unutrašnjost ode je zadržala svoju autentičnost, ona unutra ima elemente izrađene od drveta s'visokim umetničkim nivoom. Oda ima elemente kao što su plafon, kamin, ormare i kupatilo. Plafon je izrađen od drveta, sa cvetnim motivima , stilizovanih cvetova i listova.

69.SAHAT KULA, ORAHOVAC

Izgradio ju je Mahmut Paša Rotuli. Postoji natpis na osmanlijskom jeziku, gde je takođe upisana i 1792 godina kao godina izgradnje . Takođe se koristilai kao osmatračnica. Na objektu se nalazi i satni mehanizam, sa ugraviranim natpisom LEOPOLD DPABEINGER in SSJENN A793, što predstavlja 1793 godinu proizvodnje. Stari sat ne funkcioniše i čuva se u prostorijama Muzeja u Orahovcu. Tokom celokupne restauracije montiran je novi satni mehanizam.

70. TOPOKLI ČESME (IZVORI)

Imaju šest lula izrađenih od bronze i kamenu kadu. Pretpostavlja se da su izgrađene pre dolaska Osmanlija. Nikada nisu presušile.

71. ČEŠME GAZI MEHMET PAŠINE DŽAMIJE

Sastoje se od osam česmi, sagrađenih u periodu od 1573-1574. godine. Česme su izgubile originalnost 1992. godine, kada je izvršena intervencija za obnovu džamije.

73

72. ČEŠME TEKIJE TARIKATA HALVETI

Nastale su istovremeno kad je izgrađena i tekija, u XVI-XVII veku. Česme imaju četiri bronzane lule, kroz koje se odvodi voda u kadu od belog mramora. Česme su sačuvale autentičnost do današnjeg dana.

73. ŠADRVANSKE ČESME

Su simbol grada Prizrena. Imaju četiri lule, koje se postavljene u obliku krsta. Pretpostavlja se da su najstarija u gradu.

74.ČEŠMA BELEDIJE

Nalazila se na ulazu u stari objekat Beledije (Opština). Nakon izgradnje ulice "Remzi Ademaj" u 1962.godini, češma je prebačena u današnji trg "Prizrenske lige". Godina izgradnje je nepoznata.

75.ČEŠMA SINAN PAŠINE DŽAMIJE

Sagrađena u vreme izgradnje džamije, u XVI veku.

70

76.ČORAGESA ČEŠMA

Smeštena je na ulazu u džamiju Hadži Ramazana - Čoragesa. Izgrađena je u XVIII veku.

77.BIMBAŠIJA ČEŠMA

Nalazi se na levoj strani toka reke Bistrice, u neposrednoj blizini džamije Ilijaza Kukesa. Vreme izgradnje nije poznato.

78

78.HIDROELEKTRANA – MUZEJ ELEKTROPRIVREDE (PRIZRENKA)

Podignuta je 1929.godine pored reke Bistrice, prema projektu jedne bečke firme. To je prva električna elektrana i jedini muzej Kosovske elektroprivrede. Prestala je sa radom 01. 11. 1973. dana 8.11.1979 godine je pretvorena u muzej elektroprivrede Kosova. Sadrži mnogo originalnog materijala, i fotografija koje odražavaju razvoj elektroprivrede Kosova.

79.BELEDIJA,STARA SKUPŠTINA

Sagrađena je u XIX veku i služila je kao opština (Komuna) osmanlijskim vlastima u Prizrenu. Karakteriše se bogatim tretmanom fasade sa plastičnim zidnim dekoracijama. Postoji balkon na prednjoj fasadi, iznad glavnih ulaznih vrata, okružen je gvozdenom ogradom (parmak). Unutrašnjost objekta se karakteriše elementima drvoreza na izrađenim stubovima, gelenderima na stepeništu i na plafonu. Plafon u glavnoj sobi sprata je izrađen u drvorezu i ukrašen je slikama sa cvetnim i geometrijskim motivima.

79

80

80.KUĆA SHUAIPA PAŠE

Sagrađena je početkom XIX veka od Shuaip Paše Spahiu, lidera ogranka Albanske prizrenske lige. Ima arhitektonske vrednosti, dominantan izgled u centru grada. Ima prizemlje i sprat; u prizemlju se nalaze prostorije za magacin, u sredini su higijenski čvorovi, dok su na spratu sobe, veranda i zatvoren čardak. U martu 1999. godine kuća je spaljena u celini. Ona je od temelja obnovljena u 2012. godine.

81.KUĆA MUSE ŠEJHZADEA

Podignuta je u XVIII veku. Predstavlja vrhunac vernakularne arhitekture. Svaki sprat ima po dve sobe. Po sobama enterijer se sastoji od ormarića, raftova (jukluci) i kupatila (hamamdžika), dok veće prostorija takođe imaju otvorene odžake. U prizemlju se takođe nalazi hodnik (hajata), zatvorena soba za razgovor (divanhana), kuhinja i ostava. Na spratu se nalazi zatvoren čardak, odaja za kovčege i prostorija za pranje posuđa. Plafoni, ormari i raftovi su napravljeni od klesanog drveta u džuljtavan stilu, znači u obliku ruže (karanfila).

81

82.KUĆA DESTANA KABAŠIJA

Ispred kuće su glavna ulazna vrata, koja su prekrivena lukom, dok su prozori na kući pravougaonog oblika ravni bez ukrasa. Spoljna fasada ima nekoliko geometrijskih ukrasa, u vidu malih rombova. U unutrašnjosti su još uvek očuvani originalni delovi i elementi iz vremena izgradnje, kao drveni ormari, zidne peći, itd

83

83.KUĆA ADEM-AGE ĐONA

Sagrađena je u XVIII veku, sa dolaskom ove porodice iz Ujmiša, Albanije. Kuća je dvospratna, sa velikim prostorijama u oba sprata i simetričnog je tipa sa tremom u prizemlju i čardakom na gornjem spratu. U prizemlju se nalaze dve sobe, ostava i hodnik, koji je podeljen na unutrašnji i spoljni deo. Na gornjem spratu, kuća ima četiri sobe, dve velike i dve male, kao i zatvoren čardak.

84.ŠEJH HASANOVA KUĆA

Sagrađena je u XVIII veku. Pravougaone je osnove, sa poluotvorenim tremom u prizemlju. Objekat je bogat drvorezbarskim elementimana fasada i u unutrašnjosti. Elementi koji dominiraju na fasadi su drveni čošak (doksat) koji se nalazi nad ulaznim delom na južnoj strani, kao i široke strehe koje su poduprte drvenim gredama. Vremenom su u cilju prilagođavanja savremenim potrebama, vlasnici izvršili intervencije na enterijeru i eksterijeru objekta, čime je prilično narušena autentičnost objekta. Krov na kući je restauriran 2011. godine.

85

85.KUĆA PORODICE POMAKU

Izgrađena je tokom XVIII veka. Kuća je dvospratna. Zgrada je izgrađena u kombinaciji kamena u prizemlju i čerpića i drveta na spratu. U prizemlju su kuhinja sa odžakom, prostor za skladištenje hrane i radnog alata. Veza sa prvim spratom se vrši preko dva priključaka, unutrašnjih drvenih stepenica koje povezuju prizemlje sa spratom, i spoljnih stepenice od kamena koje se nalaze na istočnoj fasadi.

86.KUĆA PORODICE GRAŽDA

Sagrađena je u XVIII veku a renovirana je i prilagođena u XIX veku, najednom velikom prostoru sa pratećim objektima. Tokom godina (2010-2012) izvršena je restauracija krova i fasade. Sa karakterističnim oblikom, podelom na dva dela, bogatim umetničkim tretmanom u njenoj unutrašnjosti i spolja. Njeni prateći elementi kao što su dvorište popločeno kaldrmom i (mutfak) ostava, predstavljaju primer orijentalne stambene arhitekture.

87.KUĆA ABDURAHIM MUTFIUA

Pripada godinama 1859-1860. Kuća je danas podeljena na dva dela, ali u unutrašnjosti i dalje održava folklorne objekte iz vremena izgradnje. To je porodična kuća, i dalje je useljiva i zadržala je svoju originalnost do dana današnjeg.

86

88.KUĆA AHMETA I ŠUKRIJE REKATATIJA

Podignuta je u XIX veku. odnosno 1886. godine kao porodična kuća. To je primer lokalne orijentalne arhitekture, pod uticajem austrougarske arhitekture, što je posebno uočljivo u frontalnoj fasadi. Pored spoljnih ukrasa, zgrada je veoma bogata etnografskim elementima u unutrašnjosti.

89.KUĆA IMERA PRIZRENIJA

Sagrađena je u godinama od 1873-1975. Ona pripada orijentalnoj arhitekturi. U unutrašnjosti kuće su sačuvane neke vredne stvari koje potiču iz vremena izgradnje, kao ormani izrađeni od drveta, zazidana peć za grejanje i u jednoj sobi plafon izrađen od drveta, tipičan za to vreme. Kuća u sebi sadrži arhitektonske, istorijske i društvene vrednosti i ima poseban značaj za prizrence i za Prizren.

90.KUĆA PORODICE SPASIĆ,

Najkarakterističniji je objekat tradicionalne arhitekture u Velikoj Hoći. Sagrađena je u prvoj polovini XIX veka. Širok prostor na spratu sadrži dve spavaće sobe, kupatilo i takozvanu "Sobu Jerusalem". Tu je postavljena porodična ikona, koja je doneta sa hodočašća u Jerusalem, zajedno sa porodičnim relikvijama. Prizemlje se sastoji od dnevnog boravka, spavaće sobe, kuhinje i kupatila. U preostalom delu prizemlja se nalazi vinski podrum.

91.KUĆA IMERA ĆUSE

Pripada XIX veku. Napravljena je od kamena i ćerpiča, prizemlje je od kamena, dok je gornji sprat izgrađen od ćerpiča. Krov je izrađen od drveta i pokriven je crepom. Ceo gornji sprat ove kuće izlazi izvan fasade sa celokupnom svojom zapreminom. Dvorište je popločeno kaldrmom, nekada je posedovala i izgrađen bunar koji danas više ne postoji.

88

92.KUĆA GANI DUKAĐINIJA

Pripada XIX veku i pripada lokalnoj klasičnoj arhitekturi. Kuća se sastoji iz dva dela, dela harema i dela za goste, u 1952. godini se srušio prednji deo, onaj za goste. Kuća koja danas postoji je prošla kroz transformacije sa podelom na dva dela, ali je sve u svemu očuvala vrednosti iz prošlosti.

93.KUĆA ISMETA SOKOLJIJA

Sagrađena je sredinom XIX veka. Na prvom spratu su prostorije za skladištenje, u sredini kuće se nalazi otvoren čardak, a stepenice od klesanog kamena sa bočnim držačima koje su izradili Prizrenski kovači, omogućavaju penjanje na drugi sprat. Na drugom spratu se nalazi zatvoreni čardak, koji izlazi izvan sprata sa jednim svojim delom, i podržan je drvenim stubovima. Čardak ima oblik petougla i ima prozore na svim stranama. Spoljna fasada ima ukrase iz baroknog stila izrađene retkim umetničkim stilom.

94.KUĆA ŠEMSEDINA KIRAJTANIJA

Sagrađena je u XIX veku. To je tradicionalna prizrenska kuća. Na prvom spratu se nalaze dve sobe i kuhinja, koja je kasnije izgrađena, sobe su podeljene među sobom hajatom (hodnikom), koji je lučnog oblika. Na drugom spratu je samo jedna prostorija, koja se nalazi iznad predvorja. Kuća ima čardak u zadnjem delu. U sobama su očuvani ormani, jukluci (plakari) i drugo pokućstvo. U gornjoj sobi, plafon je izrađen od klesanog drveta sa geometrijskim motivima. Kuća je i dalje useljiva.

95.KUĆA ALI BIČAKČIJE, BRISKADŽIJE (NOŽARA)

Kuća je dvospratna, na prvom spratu je prodavnica koja i dalje vrši svoju delatnost. Na drugom spratu, kuća ima dva čardaka, koji izlaze iz voluma fasade. Čardaci su različiti, jedan je u obliku pravougaonika, a drugi u obliku polukruga. Dva čardaka daju karakterističan oblik kući, pretvarajući je u jednu od najlepših kuća Prizrenu.

96

96.KUĆA HADŽI IZET MAŠKULIJA

Pretpostavlja se da je izgrađena oko 1800. godine. Kuća je izgrađena na tri sprata. U unutrašnjosti kuće su zadržani originalni elementi toga vremena. Jedna je od malobrojnih kuća tog vremena koja je imala tri sprata, i zbog toga ima velike vrednosti. Kuća je i dalje useljiva.

97.PRIHVATILIŠTE HEREMITE , MUŠETIŠTE, SUVA REKA

Nalazi se unutar jedne stene, u obliku pećine. Smatra se da pripada periodu kasnog antičkog doba. U pećini ne postoje simboli i ima tipičnu strukturu za vođenje pustinjačkog usamljenog života . U njemu su niveli ljudi, usamljeni i izolovani od ostalog dela društva, kao deo kaznene mera ili samokažnjavanja prema starim tradicijama.

98. SEOSKI MOST, BUBELJ, MALIŠEVO

Nalazi se u blizini mlinskog mosta, naziva se i Arabadžijski most, obnovljen je u XVIII veku. (1758.), sada van upotrebe. Naziva se Arabadžijski most jer su u vreme Otomanskog carstva preko njega prolazili trgovci iz Skadra, Đakovice, Uroševca, Vučitrna i Mitrovice. Misli se da ga je izgradila porodica Kusari iz Đakovice. Očekuje se da bude obnovljena.

99.KONAK (ĆILAR-PODRUM) MANASTIRA VISOKI DEČANI, VELIKA HOČA

Podrum postoji još od XIV veka a današnji objekat pripada XX veku. Zgrada je izgrađena na spratove i ima lokalnu arhitekturu sa zanimljivim elementima u unutrašnjosti i na fasadi. Na prvom spratu se nalazi i podrum sa bačvama u promerima od 5 m visine i 4 m širine. Gornji sprat ima nekoliko soba, ukrašenih drvetom, dok je karakteristika balkon koji je izrađen od rezbarenog drva. Krov objekta je četvorovodni, izgrađen od drva a pokriven je sa crepom.

99

100

100.AMBAR FAZLI OSMANA REŠITAJA, BUBEL, MALIŠEVO

Zidana je od drveta, smeštena u prizemlju, nad velikim kamenjem za čuvanje greda osnove ambara. Krov žitnice je pokriven kamenim pločama. On ima sobu (prostor) za skladištenje žitarica i trem ispred sobe. Pretpostavlja se da je star preko 100 godina.

Duhovno nasleđe podrazumeva način života ljudi i kreativnost nasleđenu još od predaka, počev od jezika, tradicije, običaja, predanja, praznika, igara, muzike, pesme, rituala, umetnosti, umetničkih izraza, verovanja i sujeverja, itd. Ono je živelo u tesnoj vezi sa materijalnom baštinom i to etnografskom baštinom stanovništva, u idealnom jedinstvu sa pejzažom i geografskim okruženjem. Duhovno nasleđe se pretvara u kulturni identitet. U ovom katalogu smo kratko i na reprezentativni način uključili samo jedan njen deo.

101. JEZICI I DIJALEKTI

Govor regiona Prizrena čini deo dijalekta Gega. Ovaj region obuhvata sledeće govore: govor Hasa, govor Opoje, govor Venskog Kabaša, govor Podrimlja. Srpski jezik je raširen u Prizrenu i u nekim selima u regionu. Bosanski jezik je izrazito raširen. Turska zajednica ima jednu varijantu turskog jezika sa uticajem albanskog jezika na fond reči. Dok zajednice roma, aškalija i egipćana koriste svoje odgovarajući jezike.

102. SVETI ĐORĐE - KARABAŠI

Paganski praznik u čast početka godine, izlaska iz zime i dolaska leta. Karakteriše se po prikupljanju biljaka i njihovim postavljanjem na stambenim objektima, privrednim objektima, kao i sa stavljanjem listova drveća u vodu sa kojom se vrši prskanje i pranje dece pre izlaska sunca, ima za cilj čišćenje od urote (zlih očiju) da bi bili zdravi.

103. VERZE (NA DAN PROLEĆA)

To je jedan od najvažnijih praznika u Opoji. Slavi se u nekoliko različitih datuma, u selu Brut, Belograd i nekoliko drugih sela se slavi 13. marta, dok se u Brezne, Plavsko Buče, slavi jedan dan ranije, 12. marta. Ovaj dan se poklapa sa prolećnom ravnodnevnicom, a slavi se dva dana; u noći i u danu „Verze“ praznika koji slavi dan proleća .

104. ČOBANOVA POGAČA

Slavi se tokom vršidbe. Hrana koja se priprema za čobana na ovaj dan je ručak, obično pogača pripremljena od porodice čobana. Pogača se jede nakon što se stoka odvede u podne na odmor.

105. POŽARI GODINE

Vatra se palila za plodnost, palila ju je jedna porodica, jedna četvrt, pleme, itd. Ovi požari su paljeni na različitim slavama, vatra je posvećivana majki Zemlji. U Korištu pre nego što se zapali vatra, jedna osoba ide u svaki kutak polja, vičući: „Skloni se o narode“ (to se odnosi na sklanjanje svih životinja da ne bi stupili u greh), pepeo sa vatre ostaju na polju, dajući snagu majki zemlji da sledeće godine bude više proizvodnje i blagoslova.

106. LJAMINA VEČERA

(večera za guvno, kada se završi vršidba)

Žetva pšenice se vrši na mestu nazvanom lama , mesto koje je postavljeno na jednoj ravni i u sredini se složi seno, vezivanjem konja ili volova sa konopom, oni se okreću oko sadetog sena, da bi se gazila pšenica. Ovaj rad se na kraju slavi sa odgovarajućom večerom.

107. NARODNI OBREDI I VEROVANJA

Među najpopularnijim narodnim verovanjima se izdvajaju: kult sunca (koji se simbolizuje u obliku kruga, prelomljenog krsta, spirale itd), kult zmiје (kao zaštitnika kuće), verovanje u šumske vile. Najpopularniji obredi su: Obred Verze (na dan proleća) , obred Đurđevdana i obred prizivanje kiša.

108. NARODNA MEDICINA

Naročito je bila rasprostranjena, ona koja je u vezi sa sujeverjem. Međutim, tu je postojala i praktična primena. Masaža se vršila od strane nekih osoba koje su nasledile tu tradiciju iz porodice ili su naučili od neke bliske osobe. Ovcja koža, je korišćena za lečenje bolesti kostiju, povreda pri padu, usled tuče itd. Pored lečenja ljudi vršilo se takođe i lečenje životinja, koristeći metadon i razne narodne lekove.

109.IGRE

U našoj muzičkoj tradiciji razlikujemo po karakteru tri vrste narodnih igara: muške narodne igre ,ženske narodne igre i mešovite narodne igre. U regionu su najpoznatije: Prizrensko kolo, Muško kolo, Nevestino kolo, Pastirsko kolo, kolo Kaličoja, Mali prst, kolo Čoralije, Karajusufovo kolo , Brodsko kolo.

110.EPSKE PESME

Najpopularnije epske pesme u ovom regionu su: “Meša se Pezeren (po përzihet Përzëreni)”, “Zove Prizren more Skadre” (Thret Prizreni mori Shkoder) , “Sali Šabani”, “Mesečeva pesma”, (Kënga e hanës), itd.

111.LIRSKÉ PESME

Popularna tradicija lirske poezije je veoma razvijena. Podrazumeva u sebi svadbene pesme, pesme sa devojačkih večeri, ljubavne pesme, uspavanke, itd.

112.NARODNA PROZA

Narodna proza je veoma bogata. Sadrži anegdote, priče, bajke, legende, poslovice. Glavni deo je sakupljan i objavljivani godinama, tako da je postao zaista izvanredno bogatstvo našeg kulturnog nasleđa

113.ORUŽJE

Prvo oružje je nastalo od kamena i kosti: luk i strela, kamene sekire, noževi od kremenca i noževi od kostiju. Na Ilirskom tumulusu (groblju) ratnici su poštovani tako što su sahranjivani sa svojim oružjem. U osmanlijskom periodu, Prizren će postati centar za proizvodnju oružja "karanfille": kubure, mamzerke (vrsta puške –nemački mauzer) itd; zatim puške, arnaut - duge i kratke puške generacije martine, posebna vrsta koja se naziva Baston, pištolji - calina ili merditore kao i noževi i jatagani. U istorijskom muzeju Monumentalnog kompleksa Albanske Prizrenske lige se nalazi mač porodice Imera Prizrenija

115**114.KULTNI ARTEFAKTI**

Uglavnom se nalaze u praistorijskim naseljima Vlašnje, Reštana, Hisara, Nišora itd.

Antropomorfne figurine pripadaju periodu neolita. Zoomorfne figurine su zastupljene u praistorijskim naseljima u regionu Prizrena (Vlašnje, Reštan). Među najčešće raširenim figurama je bik. Kulturni stolovi, oltari, pripadaju periodu neolita. Ritoni pripadaju srednjem i kasnom neolitu, nalazimo ih u Reštanu i Vlašnju. Kulturne posude su pronađene u Suvoj Reci u naselju Reštani; na posudu za svakodnevnu upotrebu se pojavljuju ljudske ili životinjske figure.

114**115.POSUDE**

Nalazimo ih počevši od višeslojnog prebivališta Vlašnje, Đonaj, Romaja, Vrbnica, Prizrenska kalaja, Korište, naselje Hisar, Reštan, Nišor, Kasterc u Suvoj Reci, Mališevska Banja itd. Nastavljajući sa drevnim antičkim i srednjovekovnim naseljima i naseljima iz otomanskog perioda, gde neki gradovi još uvek i danas postoje. Vrste i tipovi posuđa su brojni zastupajući različite kulture Balkana. Najčešći rasprostranjeni tipovi posuđa su: pitose, vazne, šolje, činije, tanjiri, tave, amfore, ibrici, crepulje, lonci itd.

116.NAKIT

Nakit je uglavnom bio zemljani, kameni, drveni, kao i od koštanih perli, od kože, čilibara i metala. Najviše prisutan nakit u metalnom dobu su bile narukvice, prstenje, ogrlice, minđuše, itd, oni su izrađeni od različitih metala poput bakra, mesinga, gvožđa, kao i zlata i srebra. Nakit za muškarce je bio povezan sa narodnom nošnjom kako onom u selima tako i onom u gradovima, među najviše korišćenim nakitom su: džepni satovi sa lancom, čibuci, kutija za duvan, dugmat za košulje – sumbuli, ručno oružje, džepni noževi itd.

118

118.MUZIČKI INSTRUMENTI

Frula: Popularan muzički duvački instrumen, veličine 18-20 cm. Lahuta: instrument od javorovog drveta, takođe i od dudovine, orahovine. Zurla (Curl, Surle): Duvački instrument. Pisak: pisak je izgrađen od vrbovine. Čiftelija: muzički instrument sa dve žice, ali postoje i podtipovi sa tri i četiri žice, rep je podeljen na 11 do 13 zavesa. Šarkija: muzički instrument sa pet žica, rep je sa 14 zavesa.

117.RADNI ALATI

Sa razvojem poljoprivrede i stočarstva pojavila se potreba i za radnim alatom. Prve alatke koje je koristio čovek na Kosovu, odnosno u regionu Prizrena, su kamene alatke, od kostiju, rogova, drveta, koja potiču još iz doba neolita. Kamene sekire; iz perioda eneolita počinju da se zamenjuju sa metalnim sekirama menjajući i oblik sekire. Nož od kremenca, imao je široku upotrebu za sečenje, posebno za dranjekože. Mokra ili mlin: od kamena za mehaničko meljenje različitog žita. Alati od kostiju, koristio se radni alat od životinjskih rogova (motika), bušaći, igle kao i udice za pecanje i ribolov su još od preistorije od kostiju (to pokazuje da je region Prizrena osim poljoprivrede i stočarstva znao i za ribarstvo još od praeistorije). Sa otkrićem metala, oruđe za rad je počelo da se menja i da dobija druge oblike. Alati od drveta: plugovi, šalama, konjske zaprege, grabulja, vile.

117

119. MUŠKA NARODNA NOŠNJA

Narodna nošnja se sastojala od nacionalnih čohanih pantolona, tosluka i dolame od filca, belog plisa, marame za glavu. Evropska savremena (a la franga) odeća je donošena gotova kupovna, ili je izrađivana od strane lokalnih zanatlija. Gradska nošnja se sastojala od šaljvara (širokih pantolona), košulje, svilenog pojasa, tarabulusa, mintana, kutni, džamadani, čepkena (aršin za merenje dužine), dolama, čurku (kožuh) , tunusi (dugačka košulja od vune, platna) , fesa sa velikom kičankom. Obuća: otvorene cipele i polucipele, i nanule ukrašene sedefom, cipele sa vrpcom ispred, itd. Albanski muškarci katoličke vere su nosili šaljvare uglavnom tamno crvene boje ili tamne boje višnje.

119/120

120. ŽENSKA NOŠNJA

Tokom XIX veka više se nosila evropska odeća, duge haljine koje su se sastojala od suknje i bluze i bile dopunjene kapom, tašnom itd. Katoličke žene su nosile plave dolame a neveste su nosile dolame tamno crvene boje. Nošnja za neveste se sastojala od prsluka, bele košulje, debelog svilenog šala. Tokom zime se koristila "fanella" (džemper) a leti "Gjoksi" (košulje). Košulje su bile različitih vrsta, bilo ih je dužine do struka, ispod kolena, i do gležnjeva; kragne, ovratnici i rukavi su izrađivani iglom, i sl. Dimije su izrađivane od svile, pamuka ružičaste i plave boje, itd. Noge su ukrašavane "lukovima", gajtanima.

121.POKUĆSTVO

Ambari i korpa su služili za skladištenje pšenice i kukuruza. Načve i kraj jela (El fatiha), su služile za pripremanje hrane (hleba). Sofra: vrsta trpezarijskog stola. Odžak: Postavljan je na glavnoj strani prostorije. Ormari: su služili za ostavljanje hrane, posebno za čuvanje kafe u gostinjskoj sobi (oda). Tangari-mangali: metalni predmet koji služi za grejanje, pečenje. Tronožac - služi da se sedi za sofrom. Bučkalica - za prerađu mlečnih proizvoda; razboj - za tkanje tepiha; Vreteno i preslica - za prerađu vune. Sanduk za čuvanje i nošenje odeće i nakita.

122

122.PROSTIRKE

Obuhvata uglavnom sledeće vrste: tepihe (qilime), materijal od ovčije vune se koristio za prostiranje u kućnim sobama, u odi, itd; sedžade - (prostirka za klanjanje ili krevet ili manji čilim) je imala istu funkciju kao čilimi ali sa manjim dimenzijama; jana - isto kao sedžade; Jastuci - različiti oblika, služili su za spavanje; postećia - ovnova i ovčija koža, služila je kao prostirka ali i kao pokrivač u kućnom okruženju.

123.SLIKE

Prva slikarska dela u prizrenskom regionu nalazimo na kamenoj terasi Guve Vlašnje („Mrizi Kobanjes“- Plandište Kobanje). Slikarstvo se sastojalo od spirala, kojih je bilo 12, kao i posebnih slika na kojima je predstavljen jelen. Crkve širom regiona imaju freske, zidne slike, a većina džamija u regionu Prizrena imaju zidne slike sa različitim bojama i motivima. Slikarstvo se veoma razvilo u dvadesetom veku, brojni umetnici inspirisani periodom renesanse, počeli su da slikaju brojne ličnosti: Albanske Lige u Prizrenu. Brojne slike koje predstavljaju mnoge motive i ličnosti tog vremena se danas nalaze u Muzeju APL.

124. PRIZRENSKA TRKAČICA

Otkrivena je u Prizrenu. Visina 11.4 cm. Izrađena je od bronzene i predstavlja figuru atletske devojke u pokretu. Njeno telo je okrenuto natrag, gleda prema dole i nosi haljinu sa jednom britelom, dok joj je desna dojka otkrivena. Desna ruka joj je u pokretu, a sa levom drži haljinu. Desna noga sa prstima je postavljena a leva nedostaje od originala i rekonstruisana je u skladu sa proporcijama figurine. Dolazi iz V veka p.n.e. Danas se nalazi izložen u Britanskom muzeju u Londonu, u odeljenju grčke i rimske antike.

125. JARAC KOJI SEDI

Otkriven je 1939. godine u naselju Jaglenice u Prizrenu. Jarac je od materijala od bronz. Njegova pozicija je predstavljena da sedi, sa iskrivljenim nogama a telo i glava malo okrenute ulevo. Figura ima sledeće dimenzije: visina 6.5 cm, dužina 6.5 cm, širina 3 cm i teška je 0.380 kg. Pretpostavlja se da je povezana sa helenskim božanstvom Hermesinom, odnosno Ilirom Bindijem. Pripada VI veka p.n.e. Nalazi se u Vranjanskom muzeju.

125

126. GLASNIK PIRANE

Otkriven je u selu Pirana; predstavlja čoveka sa levom rukom, postavljenom na pojasu, dok mu je desna ruka postavljena pored desnog uva, zbog toga je dobio naziv "Glasnik". Izrađen je u bronzi. Na vrhu glave ima ispupčenje za koje se smatra da je kapa. Težina slike je 0090 kg, ima dužinu od 9 cm, 2-3 cm širine. Pripada antičkom periodu, V- VI-vek p.n.e. Lokacija figure se nezna tačno.

126

OSTALE SKULPTURE

Na jugu postoje brojne skulpture iz rimskog perioda. Treba napomenuti: (127) statua "Togatus", rađenu u mramoru, nađena je u Mušetištu u Suvoj Reci; (128) statua "Torzo", žena rađena u mramoru, nađena je u Suvoj Reci. Skulpture XX veka imaju poseban značaj za istoriju našeg regiona, pošto predstavljaju figure iz vremena Prizrenske lige. Od posebnog značaja su izuzeto one (129) Imera Prizrenija i (130) Abdula Frašerija u Muzeju APL.

OSTALI PREDMETI - (ARTEFAKTI)

(131) Stelae II-III, vek, dimenzije: 145 x 60 x 25 cm, koja se nalazi u dvorištu Regionalnog arheološkog muzeja u Prizrenu; (132) Oltar (nadgrobni) vek. II-III, koji se nalazi u dvorištu Regionalnog arheološkog muzeja u Prizrenu; (133) Oltar posvećen Asklepu, III vek, nalazi se zazidan u oltarskoj apsidi crkve Sv. Nedelje, dimenzije: dužina 76.5 cm i širina 39 cm; (134). Oltar posvećen Asklepu Genius Iuppiteru Dolichenusu, dimenzije: 58 x 28 x 23 cm, nalazi se u muzeju u Skoplju; (135) Stela III vek, veličina:

178x60x30, koja se nalazi u Muzeju Kosova; (136) Stela, promera: 176 x 64 x 20, III vek, koja se nalazi u Muzeju Kosova; Rimski novčić, od srebra (republikanski denar), I vek p.n.e; (137) srebrni novčić vizantijskog cara Romani Lakapinija (920-944) otkriven u crkvi Svete Petke; (138), srebrni novčić Kritskog Edila GnaeusaPlanciusa, 55 godina p.n.e. otkriven u Vlašnju; (139); bronzani novčić cara Justinijana, VI vek, otkriven u Prizrenskoj tvrđavi; (140) novčići iz perioda kasne antike i srednjeg veka otkriveni u regionu Prizrena.

141

141. KOMPLEKS MARAŠ

Prostire se istočno od Prizrena, pored reke Prizrenske Bistrice. Kompleks vizuelno kontaktira sa Albanskom ligom u Prizrenu i sa Prizrenskom kaljajom (tvrđavom). Tu se nalazi i Platan star skoro 500 godina. Monumentalna, tradicionalna orijentalna arhitektura zajedno sa verskom predstavljaju vrednosti materijalne kulture kompleksa. Kompleks se sastoji od: Tekije tarikata Saadi , Džamije Maksuta Paše, Objekta Pintolijevog mlina, restorana Maraš, kao i nekih tradicionalnih porodičnih kuća iz prošlog veka.

142. TRG ŠADRANA

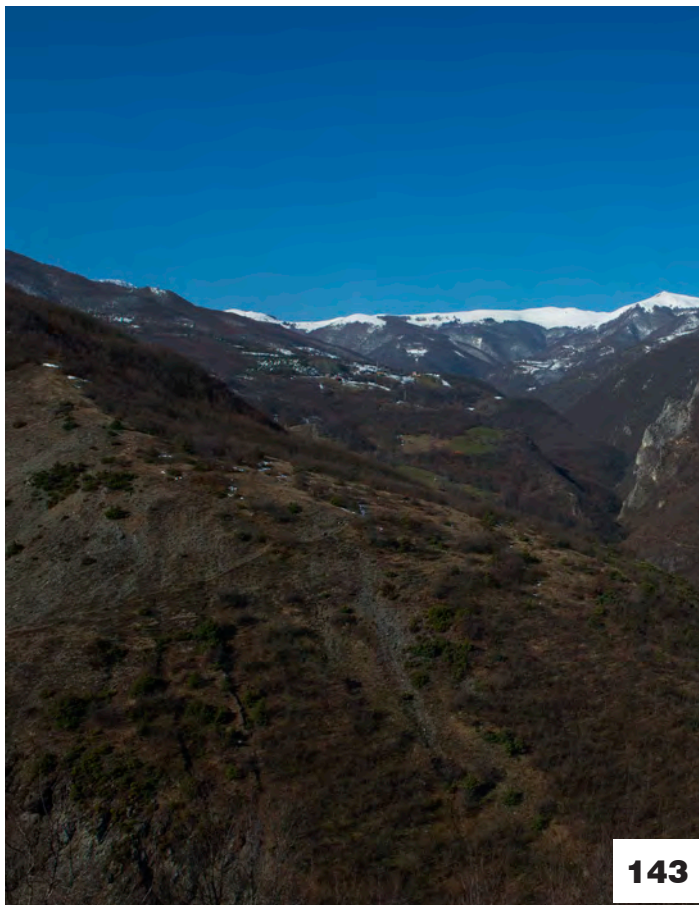
Najstarije je jezgro urbanog grada Prizrena. Doživeo je brojne promene tokom vremena, ali i dalje je od velikog značaja za nasleđe i sećanja građana Prizrena. U sredini trga je češma Šadervana (fontane) sa četiri lule, od kojih voda otiče u kružno korito izgrađeno od kamena. Trg je popločan tesanim kamenom, sa kaldrmom "Makadam", oko njega postoje brojne prodavnice i objekti izgrađeni u prošlim vekovima. Šadrvan je među najposećenijim mestima u Prizrenu i najposećenije je šetalište grada.

142

143.KABAŠI

Nalazi se 7 km severoistočno od Prizrena. Kombinacija je prirodnog nasleđa sa kulturnim nasleđem. Ima veliki značaj u prirodnom, naučnom i kulturnim aspektu. Tamo možemo naći originalni prirodu koja se sastoji od visokih planina, reke, u okviru koje su takođe i predivni vodopadi, brojni izvori vode i raznovrsnost flore i faune. Kulturno nasleđe Kabašija se sastoji od naselja iz bronzanog doba, Tvrđave, Komplexa Crkava kojih je oko 16, porodičnih kuća iz prošlog veka, kuće izgrađene od kamena kao i mnogi stočarski stanovi.

143**144****144.KANJON BELOG DRIMA,
SVETI MOST (URA E FSHEJTË)**

Sveti most i njegova okolina je zaštićena prirodna zona kanjona Belog Drima i prirodni je spomenik. Ima površinu od 199 hektara. Sveti most je dužine od preko 70 metara. Dubina luka do vodenog korita je 30 m. Na ušću reke postoje dve stene poznate kao Skenderbegova stena i Orlova stena; Ovaj naziv potiče od slika naslikanih na relevantnim stenama. Slika Skenderbega, je naslikana na steni 1968. godine od strane Medžid Yveysia povodom 500. godišnjice smrti Skenderbega.

145. PREVALAC

Je turističko naselje. Deo jelanca Šar planine. Nadmorska visina je oko 1800 mnnv. Koristi se u sva četiri godišnja doba, leti za odmor i osveženje a zimi za skijanje. Planinski teren, predivni pejzaži i svež vazduh čine Prevalac jednom od izuzetnih oblasti za planinarenje, skijanje i pešačenje. Tu je i bogata flora i fauna koja je čini zaštićenim područjem.

145

SVAKI DAN NA DELU

Uvod

Južni region, posebno Prizren, ima impresivnu istoriju tradicionalnih zanata (rukotvorina). Biti grad gde se različite kulture i religije prepliću kroz vekove, naravno da je uticalo da i rukotvorine zauzmu značajno mesto u životima stanovnika i da se veoma razviju. Treba se svakako izdvojiti filigran,(zanat) najrasprostranjeniji, najpopularniji i gotovo jedini koji je i danas nastavio da opstaje. Šta više, ostao je kao jedan od najatraktivnijih zanatskih delatnosti korisnih za lokalno stanovništvo, koje neprekidno privlači interesovanje posetioca

U pogledu festivala i sajмова, većina njih su kasnije nastali, ali su ipak već uspeali da zauzmu neosporno mesto u kulturi cele zemlje. U celosti, oni uključuju širok spektar interesovanja, da bi pružili onima koji ih prate veću mogućnost za zabavu i zadovoljstvo.

Ne samo zbog registracije, nego i zbog evaluacije, smo izvršili jednostavan opis tradicionalnih igara koje se pojavljuju kao nasleđe, od generacije do generacije, od kojih se većina ne upražnjava u svakodnevnom životu, ali u određenim svečanim prilikama, ima velikog interesovanja za njih. Festival Pehlivana je već postao tradicionalni festival svuda poznat.

Zbog organičenog prostora, u Katalogu nisu obuhvaćeni svi zanati, igre i umetničke ličnosti regiona koje, bez sumnje, zaslužuju da se pomenu, poznaju i ne zaborave.

146.ZLATARI

U XIX - XX veku radovi su uglavnom pravljeni od zlata i srebra opranog zlatom, dok su ostali rađeni od mesinga, bakra i bronz. Ogrlice zatvorene sa nekoliko redova lančića i nekoliko vrsta, kolani za struk su izrađivani u XVIII i XIX veku. Čusteci za muške satove, ukrasi za glavu, tregerasti kompleti, prstenje, narukvice od jednog ili više delova i ramovi za ogledala su poslednji iz perioda XIX i početka XX veka. Najnoviji radovi su muški lanci, minđuše, ogrlice, jednodelne, dvodelne i višedelne narukvice zatvorenog tipa, broševi i filigranski srebrni kaiševi i fišekli narukvice i kaiševi. Danas zlatari rade nove modele od zlata i srebra, u skladu sa novim zahtevima kupaca. Pored privatnih radnji, nakit se proizvodi i u fabrici "Filigran".

146

147.TERZIJE - KROJAČI

Sa jednom iglom, koncem i od uvrnutih gajtana (pletanica) na crvenoj, plavoj, crnoj ili žutoj čoji su šili narodnu nošnju: duge haljine dolame, mitane, džamadane, košulje itd, od somota ili svile. Odeća je uglavnom vežena sa zlatnim, srebrnim ili svilenim koncem. Oni su posebno šili za visok društveni sloj.

148. KAZANDŽIJE

Pravili su bakarne posude, činije i lonce, male i velike kotlove, sinije, kadionice, mangale itd, sa savatit tehnikom i pobijanjem.

149. PUŠKARI

Pištolji, mačevi i briači su izrađivani tehnikom pobijanja, prosipanja, gravure, savatit, filigran tehnikom i tehnikom granulacije. Ukrašavani su zlatom i srebrom. Po starosti duge puške i kubure su se uglavnom proizvodile u XVIII veku. Danas se oružarski zanat više ne praktikuje, a izrađivači briača su u procesu nestajanja.

150. DRVOREZBARI

Izrađuju sanduke od drveta, ukrasne kutije, vretena, ramove, uzorke za unutrašnjosti kuća itd. Mnogi primerci za unutrašnjosti kuća, uklesani u drvetu, više ne postoje kao rezultat rušenja tradicionalnih starih kuća. Zanat drvorezbarstva se obavlja rukama i jednostavnim alatima i svakim danom se sve više gasi.

151. TKANJE I VEZ

Ovi radovi su uglavnom pripadali bogatim građanskim slojevima. Uglavnom su ih izrađivale verene devojke za miraz. Modele su same stvarale za sebe, bazirajući se, pre svega, na prirodnom obliku cveća i njihovih listova (ruža, lala, ljubičica, zumbula i karanfila). Geometrijske dekoracije su bile uglavnom u obliku kruga, trougla, kvadrata i sitnih rombova u obliku mreže itd. Među zoomornim motivima su se dopadale ptice, zmijske i fazani u prirodnom ili šematskom obliku. Većina tekstila od svile se čuvala u privatnim kućama, nasleđivala se od generacije do generacije i danas se koristi u danima proslava ili žaljenja.

152. ĆILIMDŽIJE

Na tepisima, peškirimama i tapiserijama, prekrivačima i sedžadima se pojavljuju zoomorni motivi: ptice orao, žaba; geometrijski motivi: mali rombovi, trouglovi, male kockice; kosmički motivi: sunce i šestokraka zvezda; motiv zvona, šoljice za kafu, hajmalije, saća;

153. FESDŽIJE

Pošto obavlja 23 operacije sa ručnim alatom, prerađivali su pripremljenu vunu da bi pravili fesove. Oni koriste ovčiju vunu, sa tankim nitima i ne dužim od 4 cm. Uglavnom se koristila vuna ovaca sa Šar Planine belki sa Prokletija, zatim iz Sandžaka i, na kraju, vuna od merino ovce uvezena iz Australije ili domaća merinizovana vuna. Fesovi su različitih oblika, uglavnom su u obliku polulopte. Fesovi su u beloj boji, a u crvenoj boji su fesovi izrađeni po narudžbini.

154. ŠAJAKDŽIJE

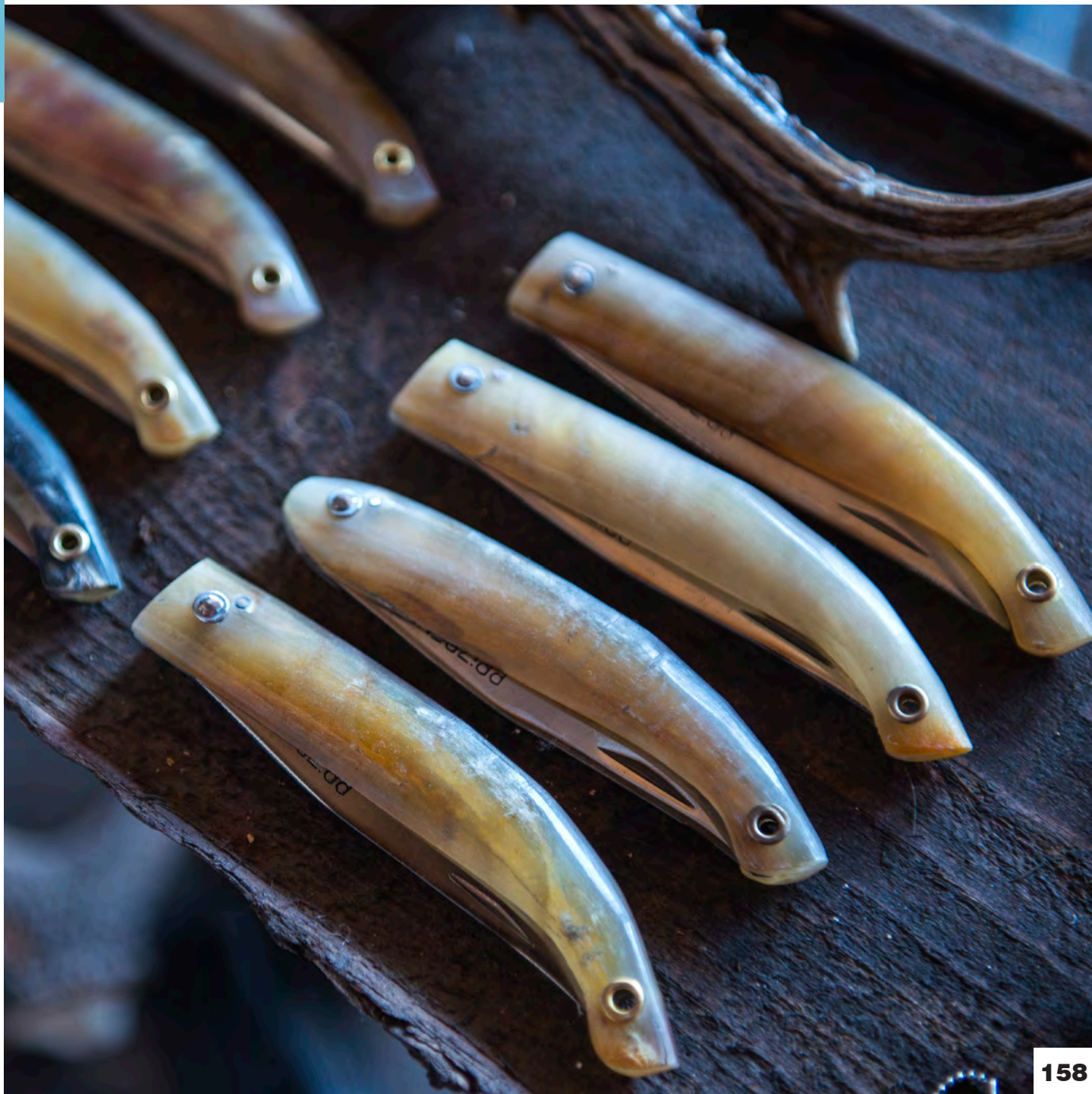
Krojač koji šije od šajaka (vrsta grubog vunenog sukna Sa iglama i makazama, su krojili i šili od šajaka (debelog grubog štofa) prsluke za muškarce, ovijače, gamašne, gunjeve, kabanice sa dugim ili kratkim rukavima, plaštove sa četvrtastom kragom od koje bi po potrebi postala kapuljača, čakšire (tirqi) izvezene sa gajtanima, (predenim ili pletenim vrpcama), sa tri ili više reda u zavisnosti od Nahijske. Čakšire su obično bile od belog prirodnog materijala, kao što je bila vuna, a ostale kreacije su se radile u crnoj ili sivoj boji. Gajtani, pletenice su bile u crnoj boji, tako je dominirala bela boja, crna i siva.

155. GAJTANDŽIJE

Su zavrtnali traku ili predivo od svilenog, srebrenog ili zlatnog konca, za ulepšavanje odeće. Od pletenica su pravili i dugmad za prsluke, džamadane i čosteke, kite za kape i brojanice, itd. Za vrste čaršafa koji su stavljeni nevestama ispod nogu dok ona "stramuje" i za tirqi-čakšire (tirqi- vrsta muških pantolona od vunenog sukna –klačnje) su vršena posebna uplitanja. Većina gajtandžija su vršila i bojenje materijala od svile, pamuka, itd, koristeći mnogo kotlova prema potrebnim bojama. Prvenstveno su se koristile prirodne boje i onda one iz uvoza, kao što su radili bojadžije.

156. KALAJDŽIJE

Uglavnom su ručnim alatom, izrađivali kućnu opremu, kao što su kazani, kante, džugumi, ibrici, tiganji, tepsije, sinije, sahani sa poklopcima, činije za čorbu, posude za topljenje masla, džezve za kafu, šerpe za pilaf, aski (riplastik) posuda za pravljenje salepa sa pećnicom ili bez nje, sefer-tas za nošenje hrane (lončić), mangal, kazan za pečenje rakije.

157. MAKAZDIJE

Oni su žbukali mačeve, sablje, noževe i razno oružje, izmišljajući ukrase sa zlatnim, srebrenim i bakarnim koncem. Oni su takođe proizvodili i posuđe za domaću upotrebu, makaze, čibuke za duvan, mastionice za pisanje, noževe za rezanje papira, narukvice, prstenje i sl. Nazivi predmeta su bili različiti, ali samo ime kao n.p.r. Čalmanož (nož s'ponosom nošen), pokazuje koliko su ponosni bili stvaraoci i imaoci zbog visokog nivoa izrade određenog dela.

158. BRISKADŽIJE – NOŽARI

Alati briskadžije su bili: testera, lima, kaiš, bušilica sa kaišnim obratanjem, čekići različitih veličina, nakovnji, mengele, ručni ili rotacioni sekači tako što se okretao nogama (od 1932 elektroenergetski). Predmeti za ovaj zanat su bili rogovi od ovna, bizona, vola, ili kao poseban slučaj, rogovi jelena i gvozdene šipke, a kasnije od čelika i punog mesinga (parazak) ili tankog (bočnog).

159. SARAČI – KOŽARI

Pravili su od kože; kaiševe, uske muške pojaseve sa kopčom, izrađene zupčastim krugovima; kolane za metke, ukrašene metalnim kopčama; krigali mokasine, izrađene od kože bivolice. Takođe su izrađivani i kompleti za konjska sedla i kočije: sedlo reda bašibozuk, navučeno blangom ili roganom; čibuk sedla, sa horizontalnim šavovima koji su jedan od drugog bili na određenoj razdaljini i ispunjen vunom ili pamukom kroz čibuk od brusnice; kuskun sedlo, sa kožnom kopčom na vrhu repa i potporom za kolena, prilagođeno planinskim uslovima.

160. GRNČARI

Na drvenoj ploči se stavljalo testo od zemlje (glina, bota) i mesilo se rukama. Jedan od najpoznatijih karakterističnih proizvoda ovog zanata su bile akustične cevi koje su se postavljale na zidovima kupolana džamijama. Pored njih su se proizvodile zdele za med, pekmez, maslac različitih dimenzija itd; tave; krčazi za vodu; saksije za cveće, itd. Specifično je bilo posuđe za pranje šoljica, koji su imale oblik činije, ali sa više proširenim platoom u gornjem delu. Ono je imalo mnogo rupa i postojala je gravitacija u pravcu unutrašnjosti posude da bi se omogućilo sipanje vode iz opranog fildžana (šoljice) u posudu specijalnog oblika.

161. KOLTUKDŽIJE

Uglavnom proizvode otomane i jastuke. Jastuci, koji su se nazivali kalupi, bili su punjeni slamom i majstorski šiveni na platnu i postavljani su nad otomanom ili jastucima. Jastuci su bili tanji, od istog materijala, ali su često bili punjeni vunom ili pamukom. Nad ovim predmetima su se prostirale odabrane tkanine, uglavnom od satena, izvezene s' posebnim veštinama zlatnim ili srebrnim nitima. Najzastupljeniji prekrivači su bili od belog platna (jajgi), ulepšani na ivicama sa heklanim koncem (čipka). Oni su postavljani u predsoblju (hajatu) verandi i na čardaku, uvek uz savršeno prostiranje.

162. KAZAZI – TEKSTILNI UKRASI, KONCI, DUGMAD

Uglavnom su se bavile žene, svih veroispovesti dok su prodaju obavljali muškarci u radnjama i na pijacama. Izrađivane su: svilene tkanine; platno od pirindžika; prekrivači za kolenke i stolove, velovi za neveste, pojasevi tarabulus; povezače (čaršafi katoličkih žena koji su služili za šetnju); riza čturi, ukrašene tirom (boljim predivom – od dvostruko upletenog pamuka) za veridbe i za pozivanje na proslave; skutače i kecelje različitih modela, posebno vislake sa poređanim cvećem lale, ruže; ljiljana, karanfila; belebošće - čaršave za sahranjivanje hrišćana: marama za pojaseve tarabulus, obične ili ukrašene.

163. ĆURČIJE - KRZNARI

Prerađena koža, koja se meri pedljom, sekla se oštrim nožem, a šivenje se vršilo posebnom trouglastom iglom sa dvostrukim koncem „Izmir“ pošto se na sredini šava stavljala traka od kože. Za oblikovanje kape od krzna se koristio šablon od drveta. Proizvodile su se različite kape, pelerine sa rukavima i bez njih, kožusi za odrasle i decu, veliki plaštovi za pastire - lipovas, kožuh kao dopuna kaputu, rukavice sa prstima, sa jednim prstom ili bez njih, donovi za seljake i šumare, postačija (prostirka od ovčije kože).

164

164.MAFESDŽIJE

Počeo je da se obavlja u XX veku. Sa ručnim alatom su izrađeni mafesi različitih dezena i različite namene. Delatnost majstora ovog zanata se obavlja na stolu prekrivenom čebetom, pri čemu se putem kalupa štampaju različiti dezeni na mafesu i šamijama (marama), s posebno preciznim postupkom. Nastali radovi pre svega služe ženama koje ih stavljaju na glavu u svakodnevnim životu i na svečanim ceremonijama, tako da se zahvaljujući njima može utvrditi i geografsko poreklo žena iz regiona Prizrena.

165.BOJADŽIJE

Sa ručnim alatom su bojili svilene, vunene i pamučne niti kao i platno šiveno za odeću i kućnu opremu. Sa ovim zanatom su se bavili i gajtandžije, terzije, kazazi (izrađivači tekstilnih ukrasnih elemenata).

166.KOVAČI

Su stari majstori. Sa tehnikom udaranja i izlivanja metala su proizveli razne poljoprivredne alatke i alatke za upotrebu u svakodnevnom životu: pegla za peglanje, maše, lopate, oslanjače za drva u odžacima, ražnjeve sa nosačima, držače za lampe (asmalamba), dugmad za dekoraciju vrata, kvake i čekići za vrata, zvezde za kvake i čekiće, parmakluke (rukohvate) za prozore i stepenice, lance, ovratnike za pse, gvozdene ograde.

167

167. PEHLIVANI

Sportska igra ima takmičarski karakter u sportskom rvanju. Igra se u Opoji, Gori, i Lumi. Ima karakter eliminisanja i kategorisana je prema rangiranju. Igrači, pored sportskog plašta u struku, ostatali goli deo tela mažu sa uljem i pre početka rvanja izvrše ritualno predstavljanje u okruženju sa pelegrinima. Takmičenje se održava u toku majskih praznika. Ovo takmičenje je dobilo međunarodni karakter, jer tamo učestvuju rvači iz Turske, Bugarske i šire.

168. KONJSKE TRKE

Bio je veoma raširen sport u regionu Gore. Na svadbama bogatih porodica su se održavala takmičenja u konjskim trkama. Prvo mesto je nagrađivano sa jednim volom, ovnom ili ovcom. Domaćin venčanja je na rogovima vola i ovna vezivao traku na kojoj je bio prikačen otomanski zlatnik.

169. IGRA „KAPUČAZ“ (KAPE)

Igra se na tradicionalnim svadbama i praznicima, ali uglavnom na sedeljama za vreme dugih zimskih noći. Igrale su dve grupe sa po šest ili više osoba, do 12 njih. Koristile su se kape ili muške čarape, u slučaju nedostatka njih koristile su se i rukavice (10 njih) koji su se nazivale kapuča (kape). Pre žreba, dva majstora su birala timove. Poeni tokom igre su se nazivali koze „dhitë“. Prvi tim koji bi napravio 101 kozu pobeđuje. Pobednici ustaju i pevaju gubitnicima razne pesme, koje tradicija poznaje kao pesme kapa.

170

170.BACAČI KAMENA

Obično je to bila pastirska igra. Kamen koji se podiže teži do 7.5kg. Njegovo bacanje se vrši na više načina, u zavisnosti od sredine u kojoj se igra igra. Takmičarskog je karaktera. Načini bacanja kamena, sa ručnim dlanom podignutim iznad glave; sa obe ruke i baca se nazad između obe raširene noge; hvata se kamen sa obe ruke, stoji se samo na jednoj nozi i baca se u stranu; sa obe ruke kamen se baca iznad glave. Učesnici razvijaju igru po redu.

**172.IGRA “SHKODRAZ”
(ŠKODRAZ)**

U igri učestvuje 4, 6, 8 ili čak 10 osoba. Pre nego što igra počinje baca se žreb da bi se odredili nosioci i konjanici, koji su se postavljali dva po dva okrenuti jedni naspram drugih. Jedan od nosioca, ima naspram sebe loptu, koju baca svome drugu, koji mora da čeka, da lopta ne padne na zemlju. Promena se vrši kada lopta padne na zemlju. Postoje pravila o stavu nosioca, u protivnom će biti kažnjeni.

171.IGRA BZZZ

Poznata je takođe kao igra pčela. Igra se i u polju od strane pastira i mladih, za vreme sedeljki u zimskim noćima, na svadbama i raznim proslavama tokom cele godine. Igraju 3 do 10 osoba. Žreb određuje osobu koja će ući u igru okrenuta leđima od ostalih. Jedna od okolnih osoba, tako što će govoriti bzzz, će pogoditi u šaku igrača u igri. Svi zajedno pokušavaju da ga zabune sa prstima usmerenim ka njegovom licu, sa nezaustavljivim Bzzz, kako on ne bi pogodio ko ga je udario. Promena se vrši tek nakon što se pogodi ko ga je udario.

173.IGRA “GUXHAZ” (GUDŽAZ)

Pastirska igra. Po jedan stap za svakog igrača; jedna drvena lopta koja je nazvana gudža. U sredini polja se nalazi „badža“ oko nje, na udaljenosti od 2 do 3 m, mesta koje su brojčano za jedan manje od broja igrača, jer bi jedan od njih trebalo da izađe iz igre posle gudže. On bi trebao da uputi loptu u badžu (otvor) čuvanu od strane igrača i da trči i zauzme jednu od tačaka. Onaj kome se zauzme mesto, osteje van igre posle gudže.

174

174. AHAT KULA & ARHEOLOŠKI MUZEJ

Nalazi se na prostoru Hamama Shemsidin Ahmet-bega (XV v.). Bogata je artefaktima iz antičkog vremena, srednjeg veka pa nadalje. Brojni eksponati pronađeni u Prizrenu i okolini otkrivaju bogatu istoriju grada i okoline. Sahat kula je zajedno sa potkrovljem prvobitno bila sagrađena od drveta, dok ju je u XIX veku Eshraf paša Peroli izgradio od kamena postavljanjem sata i malog zvona. Muzej je otvoren 17. novembra 1975. godine, i u njemu su izloženi predmeti iz perioda eneolita, neolita, bronzanog i gvođenog doba, kao i iz rimskog i srednjovekovnog razdoblja.

175. MUZEJ HIDROELEKTRANE “PRIZRENKA”

Muzej Elektroprivrede Kosova je otvoren 08.11.1979. Sadržavao je postrojenja centrale, oba agregata, arhivsku građu o poreklu i završetku izgradnje objekta; fotografije objekata elektroprivrede Kosova, geografsku mapu sa reljefom u kome se pojavljuju proizvodni čvorovi i prenosnici električne energije na Kosovu, fotografije prvih majstora, električara u Prizrenu, prvu kinoaparaturu u Prizrenu, trafostanicu u zanimljivom oblikom i otpad iz gasne centrale.

176.ETNOGRAFSKI MUZEJ

Nalazi se u kompleksu Albanske prizrenske lige. U njoj je izložena odeća i različiti eksponati albanskih regiona.

177.KOMPLEKS ALBANSKE PRIZRENSKE LIGE

Prostire se na najsuptilnijoj tački urbanog gradskog prostora, okružen Bistricom, kompleksom Maraša i nagibom tvrđave. U kompleksu se harmonično prepliću objekti monumentalne arhitekture i folklor. U ovom kompleksu je održana Osnivačka skupština 10. juna, 1878, uz učešće predstavnika svih albanskih zemalja kojom prilikom je osnovana Albanska prizrenska liga. U njoj je otvoren istorijski muzejsa zanatskim predmetima (ekspонатima), odećom iz albanskih oblasti, galerijom i bibliotekom.

178

178. POZORIŠTE U PRIZRENU

Profesionalno pozorište je osnovano 1945. godine, nakon značajne amaterske tradicije. Ali sa prelaskom centralne administracije u Prištinu, godinu dana kasnije se preselila i ova institucija. Amatersko pozorište je osnovano 1950 godine. U ranim 70-im godinama je dve sezone radio profesionalno pozorište. Kao profesionalno pozorište je osnovano 2006. godine.

179.ZAMBAKU I PRIZRENIT – PRIZRENSKI LJILJAN

Osnovan je 1986. godine, kao jedina kulturna manifestacija koja je negovala građanski muzički žanr, kao što su balade, šansone i serenade. Tradicionalni festival je pokrenula bivša muzička produkcija RTP, kojom prilikom je ceo orkestar ove institucije bio angažovan na realizaciji i praćenju konkurentskih pesama. Održava se svake godine početkom jula meseca, i na njemu se interpretiraju pesme na albanskom, turskom i bosanskom jeziku.

180. BIOSKOP LUMBARDHI (BISTRICA)

Izgrađen je tokom 50-tih godina XX veka. U početku je koristio filmsku traku od 35 mm. Već sedam decenija se njegov prostor koristi za veliki broj kulturnih manifestacija. Bioskop Lombardi je dokaz umetničke tradicije (filmske) grada i doprineo je oblikovanju kulturnog i društvenog identiteta zajednice. Ovaj bioskop je takođe transformisan i u kulturno obeležje, pošto je jedna od najpopularnijih referentnih tačaka u istorijskom centru Prizrena.

181. MEĐUOPŠTINSKA BIBLIOTEKA PRIZRENA

Biblioteka Prizrena je nastala 25.12.1944. Ova biblioteka je formirana s'knjigama pozajmljenim u gimnazijskoj biblioteci, od knjiga koje su poklonili građani i putem drugih oblika snabdevanja. Biblioteka je u 1944.godini brojala 2.450 knjige i do kraja ove godine broj knjiga je dostigao do 3.000 knjiga, o kojima su se u početku brinuli kadrovi srpske nacionalnosti, a kasnije su se zaposlili i prvi albanski kadrovi. Među prvim albanskim radnicama su bile Lili Beriša i Mijezib Hodža.

182

182. BIOSKOP EVROPA

Dokukino, kojim rukovodi Međunarodni festival dokumentarnog i kratkometražnog filma Dokufest. To je moderan bioskop, sa digitalnom i 3D tehnologijom i sa repertoarom filmova koji pripadaju poslednjoj proizvodnji svetske kinematografije.

183. GRADSKI ORKESTAR PRIZRENA

Orkestar je osnovan 2010. godine, kamertalne je formacije sa 20 članova. Organizuju koncerte u Domu kulture, u amfiteatru Univerziteta u Prizrenu i na Šadrvanu. Tokom ove godine se planira osnivanje festivala klasične muzike.

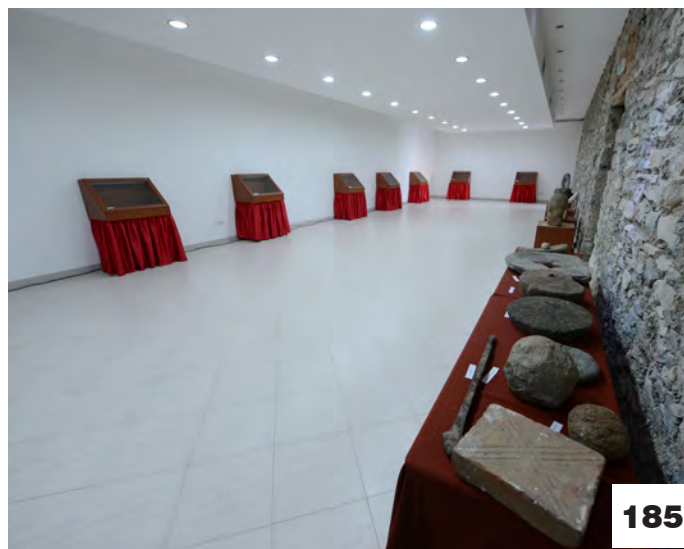
185

184.FELBAHOVA KUĆA, SUVA REKA

Pružna deci i mladima kurseve kompjutera, likovne umetnosti, klavira, hora, pozorišta, novinarstva, nemačkog, engleskog, francuskog jezika, hemije, biologije, modernog i tradicionalnog plesa, itd.

185.MUZEJ PROSVETE, SUVA REKA

Suva Reka je poznata kao područje sa mnogim arheološkim nalazištima. Da bi se dobio prostor za izlaganje ovih vrednosti, objekat koji je izgrađen 1928. godine kao škola, je 2012.godine pretvoren u muzej. To je najstariji postojeći objekat u opštini.

185

186

186. SCULPFEST/SCULP'ICE

SculpFest je međunarodni festival skulpture. Organizuje se svake godine u Prizrenu. Ima alternativni pristup prema umetnosti i kulturi i posebno prema načinu kako oni treba da budu u službi opšte društvene emancipacije. Imao je uticaja i dalje stvara prostor za korišćenje umetnosti kao oblika izražavanja i uticaja u važnim društvenim procesima.

187. NGOM FEST

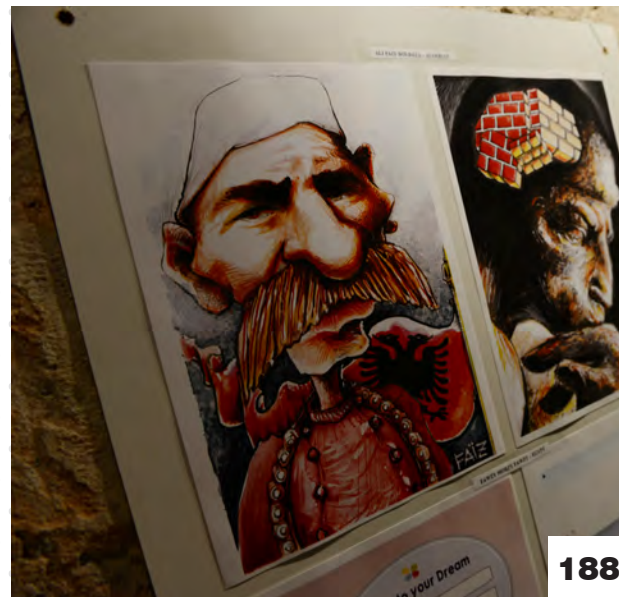
Festival muzike i aktivizma NGOM Fest je imao svoje prvo izdanje u junu 2011. godine. Kroz muziku u izvođenju bendova koji su došli iz različitih zemalja, NGOM Fest je promovisao novi kvalitet muzičkih festivala. Istovremeno su, tematski događaji tokom festivala promovisali rešavanje različitih društvenih i kulturnih problema i vršili su upoznavanje građana sa problemima koji zaokupljaju mlade i društvo u celini.

187

188. FESTIVALI STRIPA I KARIKATURE

Organizuje se svake godine u gradu Prizrenu, od strane Udruženja Kosovskih strip umetnika Dženet Comics, koje je jedino udruženje stripa na Kosovu. Udruženje se bavi organizacijom festivala, objavljivanjem strip časopisa i raznim aktivnostima u ovoj oblasti.

188

189

189. 40 BUNAR FEST

Na ovom festivalu prezentacija je slobodna. Aktivnost je vezana za spuštanje s'raktorskim gumama i kanuima preko Bistrice. Reka je hladna i opasna, tako da je potrebna dodatna oprema. Kaciga je neophodna. Isto tako je potreban i prsluk za spašavanje.

190

190.DOKUFEST

Međunarodni festival dokumentarnog i kratkometražnog filma, Dokufest, počeo je 2002. godine sa prikazivanjem 20 filmova, uglavnom, sa Kosova i iz susednih zemalja u jedinom bioskopu u Prizrenu. Festival je zabeležio porast broja prikazanih filmova, radionica, debata i posetilaca. Angažuje se na realizaciji projekata koji se odnose na proizvodnju dokumentarnih filmova o ljudskim pravima i na promovisanju ljudskih prava i demokratskih vrednosti preko filma. Njegova misija je bila da promoviše umetnost, kulturu i obrazovanje kroz organizaciju kulturnih manifestacija kao što je održavanje festivala dokumentarnog i kratkometražnog filma, izložbi fotografija, izložbi slika, izložbi skulptura, raznih radionica i audio-vizuelnih prezentacija.

191

191.HAS ODJEKUJE

Je festival folklor, održava se svake godine u selu Đonaj, 15km severozapadno od Prizrena. Oko 20 kulturnih ansambala iz cele zemlje se okuplja da svira muziku i igra igre. Manifestacija se održava na otvorenom prostoru na "Brdu pomirenja" i okuplja svake godine oko 10.000 posetilaca sa Kosova i iz regiona.

192.DANI EVROPSKE BAŠTINE

Organizuje se još od 2006. godine. Ističe lokalne veštine i tradiciju, arhitekturu i umetnička dela. Veći cilj je da okupi građane različitih kultura i jezika. Aktivnost uključuje autobus evropskog nasleđa, šetnju sa biciklima, promovisanje standarda Evropske konvencije za zaštitu nasleđa, koncerte i plesove, paradu folklornih ansambala.

193.SANATLA UYANMAK (BUĐENJE SA UMETNOŠĆU)

Tradicionalni festival "Buđenje sa umetnošću" je kulturna manifestacija turske manjine. Počela je 2002.godine. Njegov karakter se nadovezuje sa naukom, kulturom i umetnošću na Balkanu.

194.ĐEČOVLJEVI SUSRETI

Takimet e Gjeçovit është manifestim kulturoro-letrar që mbahet tash e 43 vite ne Zym te Hasit. Ky manifestim kulturor që mbledhë së bashku poetë, shkrimtarë, aktorë, politikanë, intelektualë nga të katër anët e vendit organizohet për nder të patriotit të madh të kombit shqiptar, Atë Shtjefën Gjeçovit.

195.TAKMIČENJE PEHLIVANA

Tradicionalnotakmičenje pehlivana se organizuju svake godine u Dragašu (Šar). Ovaj oblik rvanja u ovom regionu je ostao još od vladavine Turaka i izgnanstva stanovništva u različite zemlje sveta. Ovo takmičenje se organizovalo za vreme verskih praznika i porodičnih slavlja (svadbe i obrezanje).

196. TOUR TASTE

Prvi gastronomski festivala "Tour Taste" se organizuje u Prizrenu u okviru projekta "Razvoj tipičnih gastronomskih proizvoda od interesa za turizam u ekonomskom regionu na jugu Kosova - TourTaste". Na ovom festivalu lokalni građani, međunarodni gosti, domaći i strani turisti imaju priliku da probaju hranu i upoznaju kulturu Južnog Kosova.

197.ROK N'RRUSH – (ROK U GROŽĐU)

Je godišnji trodnevni festival Orahovca. Okuplja rok grupe iz svih krajeva Kosova i regiona. Organizuje se u okviru Festivala grožđa koji se održava od 7. do 9. septembra, svake godine.

199.FESTARI

Zvanični praznik mladih i svih građana opštine Suva Reka "Festari" spaja hiljadu-godišnju tradiciju područja u proizvodnji vina sa umetnošću, kulturom, sportom, kao i stvara bliske veze među ljudima u cilju unapređenja najboljih vrednosti. Pre 13 godina se Festaru pridružila likovna kolonija, koja se dodaje brojnim umetničkim aktivnostima, postajući međunarodno poznata.

200.OLD TIMER FEST

Klub ostrašćenih starim automobilima „Oldtajmer“; iz Prizrena, na kraju maja meseca svake godine prikuplja klasične automobile sa Kosova, iz regiona i sveta, na trgu Šadervan u Prizrenu. Klub je osnovan pre nekoliko godina, a sada ima oko 25 članova, sa 32 vozila koja su proizvedena pre najmanje 40 godina. Korišćenje starih, ali očuvanih, vozila se vrši da bi se obezbedili dokazi da u starom gradu Prizrenu postoji tehnička kultura starih automobila, bez obzira na njihovu godinu proizvodnje.tyre të prodhimit.

201.SAJAM CVEĆA

Je tradicionalna manifestacija koja se organizuje svake godine u Prizrenu u maju mesecu, od strane opštinske Uprave za turizam i ekonomski razvoj.

202.SAJAM RUKOTVORINA

Sajam rukotvorina i ručnih radova u Prizrenu se održava u organizaciji Uprave za turizam i regionalni razvoj. Učestvuje oko 60 izlagača sa Kosova i iz regiona. Održava se u junu mesecu i namerava da doprinese turističkoj ponudi Prizrena i povećanju broja turista u Prizrenu.

192

197

200

203

203.PARADAJZ FESTIVAL

Ova vrsta jedinstvenog festivala na Kosovu u organizaciji opštine Mamuša kao znak poštovanja za gajenja ovog povrća. Održava se 23. jula. Podsticanje poljoprivrednika da povećaju proizvodnju i kvalitet paradajza jeste a i dalje ostaje jedan od ciljeva ovog festivala. Ovaj festival takođe doprinosi i povezivanju ljudi i stvaranju novih prijateljstava na Kosovu i takođe sa različitim zemljama.

ARTISTI

Njihova prezentacija u ovom katalogu se vrši pošto se prati jednostavan i praktičan kriterijum. U nemogućnosti obuhvaćanja svih kulturnih ličnosti, koji su, bez sumnje, dale veliki doprinos kulturnom razvoju regiona, koncentrisali smo se na neke od njih, sada pokojne, čije su vrednosti i dostignuća široko proznate.

204

204. LORENC ANTONI

(1909, Skoplje – 1991, Priština). Osnovao je prvu nižu i srednju muzičku školu “Josip Slavenski” u Prizrenu 1948. godine. Predvodio je kao dirigent hor kulturno umetničkog društva “Agimi” kao i Simfonijski orkestar grada Prizrena. Prikupio je objavio sedam tomova albanske narodne muzike praćene etno-muzikološkom analizom. Komponovao je i muziku. Njegova dela su generalno bila zasnovana na idiomima albanske narodne muzike.

205

205. KATARINA JOSIPI

(1923, Zjum - 1970, Priština). Započela je svoju karijeru kao amaterska glumica u Amaterskom pozorištu u Uroševcu. U profesionalnom pozorištu u Prištini je angažovana godinu dana nakon njegovog otvaranja u proleće 1948. godine, gde je odigrala preko 70 uloga.

206

206. ANTON ČETA

(1920, Đakovica - 1995, Priština). Diplomirao je romanistiku na Univerzitetu u Beogradu, gde je započeo rad u kao asistent na katedri za Albanologiju. Radio je kao predavač stare albanske književnosti na Filozofskom fakultetu u Prištini. 1968. godine, je počeo da radi kao naučni saradnik u Albanološkom institutu u Prištini, gde je vodio ogranak folklora i izdavanje časopisa "Albanološka istraživanja" - folklor i etnologija. Još od 1990. je predvodio kampanju za mirenje porodica pod krvnom osvetom na Kosovu i inostranstvu. Njegovi radovi: "Svadbene pesme" I-II, Anegdote I; "Plač, naricanje i elegija". "Rapsodija jedne albanske poeme" De Rada; "U bakinom krilu " (1955); "Popularne priče iz Drenice" I-II (1963); "Folkloristička pretraživanja " (1981); "Iz našeg folklora I-II" (1983-1989). Preveo je sa francuskog jezika nekoliko dela A. Daudea i Mopasana; sa Italijanskog jezika, dela De Amicisa, A. Moravie.

207

207. SIMON ŠIROKA

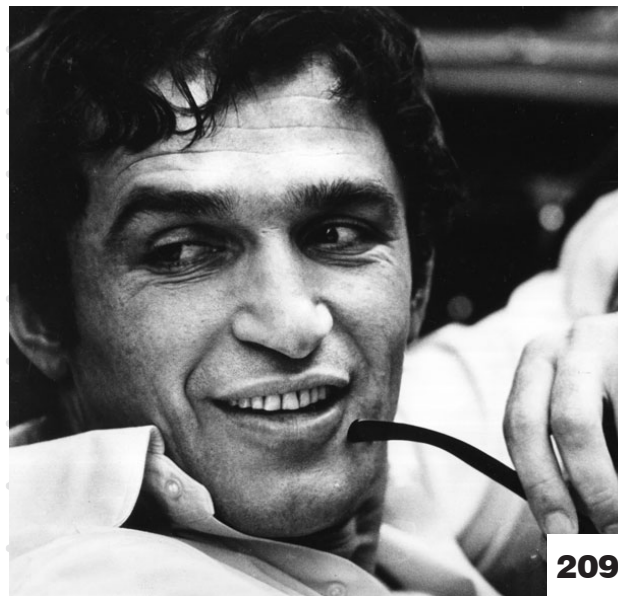
(1927 Prizren - 1994). Zanat je naučio od najistaknutijih majstora u Prizrenu. Imajući ambiciju da postane istaknuti zanatlija, nastavio je da vežba i dalje obrazovanje je prvo nastavio u Beogradu, a zatim u Zagrebu, da bi se vratio u Prištinu da pokrene veoma bogatu primenjenu umetničku aktivnosti. Sa svojim umetničkim delima je ostavio duboke tragove u umetnosti Kosova i šire. Tokom svoje karijere, Široka je imao niz ličnih i kolektivnih izložbi na Kosovu i u mnogim drugim zemljama.

208

208. ENĐEL BERIŠA

(1934, Prizren - 2015) Diplomirao je muziku u Beogradu 1955. godine. U periodu od 1958-1968 je radio kao predavač u srednjoj muzičkoj školi u Prizrenu. Dok je radio u Prizrenu, nekoliko je godina bio na čelu KUD "Agimi". Imenovan je za profesora muzike, 1968. godine u višoj pedagoškoj školi u Prištini. Zatim je predavao istoriju svetske i nacionalne muzike na Akademiji umetnosti. Držao je predavanja i na brojnim seminarima i okruglim stolovima nacionalnog i međunarodnog karaktera.

209

209. BEKIM FEHMIO

(1936, Sarajevo - 2010, Beograd). Detinjstvo je proveo u Prizrenu. Bio je deo glumačkog dramskog kluba u srednjoj školi u gradu. Diplomirao je na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu 1960. godine. Iste godine je postao član Jugoslovenskog dramskog pozorišta u Beogradu, koje je napustio 1967. godine. Bekim Fehmi je glumio u 41 filmu u periodu između 1953 i 1998. godine. Postigao je uspeh u filmu "Skupljači perja" (1967). U miniseriji "L'odisea" je 1968. godine igrao Odiseja. Njegov prvi film u Holivudu je bio "Avanturisti". Kasnije je igrao u filmu Raimonda del Balzosa, "The Last Snows of Spring" 1973. godine, kao i u ulozi palestinskog teroriste u remek delu Johna Frankenheimera, "Black Sunday", 1977. godine.

210

210. ANTON PAŠKU

(1937 Graždanik - 1995, Priština). Smatra se jednim od najistaknutijih albanskih pisaca veka. On je napisao dela: "Priče", "Deo istoka", "Kula", "Sincopa", "Oh", "Kjasina", "Gof", "Večernje molitve", "Moderna tragedija".

211

211. DAŠNOR ZRZA

(1944, Prizren - 2009, Prizren). Bio je dirigent prvog hora Radio Televizije Priština. Dao je veliki doprinos u kulturnom i umetničkom društvu "Agimi", prvenstveno kao dirigent, a zatim kao predsednik Umetničkog veća i na kraju kao njegov predsednik. Postavljen je za referenta za amaterstvo u Dom kulture u Prizrenu, a kasnije i za direktora.

**NAJBOLJE POD
VEDRIM NEBOM**

Uvod

Priroda Južne regije predstavlja svakom posetiocu odličnu mogućnost za istraživanje, zabavu i uživanje. Pored egzistencijalnog značaja koji ima za građane u zemlji, tako bogata priroda sa planinama, vodama, poljima, je beskonačna riznica gotovo svih aktivnosti koje se traže od zainteresovanih: planina bogatih retkim rastinjem, zadivljujućih pejzaža, čuda prirode u svom prirodnom stanju, jezera, reka i pećina; planinarenje, šumski biciklizam, skijanje, onda lov, ribolov, posmatranje kao i tradicija vinskog puta, koju strastvenici kvalitetnog vina, napravljenog za široko tržište ili za uže potrebe, ne bi nikako trebali da zaobiđu.

Osoba koja je strastvenik prirode i svih dobare koje ona pruža, će naći u našim turističkim atrakcijama, kao što su Šar i Miruša, iskustvo za koje ne bi želeli da ostane samo uspomena, nego i da se ponovi. Ali sva ta tako bogata priroda neće imati smisla bez takođe bogate poljoprivrede. Voće i povrće visokog kvaliteta, za koje se čak organizuju i festivali, naći ćete na celoj teritoriji. I nikada ne treba zaboraviti drugi proizvod, sa kojim se ponosi zemlja: Šarski sir, bez kojeg nema smisla jedna trpeza.

212

212. ŠARSKE PLANINE

Imaju veom izraženu biološku raznovrsnost. Flora i vegetacija su bogate raznim vrstama. Među njima, 86 njih imaju međunarodni značaj, 26 vrsta na evropskoj "crvenoj listi" ugroženih životinja i biljaka i 32 su na "crvenoj listi" ugroženih biljaka prema IUCN. Prema IUCN (Svetska unija za konzervaciju i zaštitu prirode) nacionalni park Šarske planine je evidentiran na međunarodnoj listi zaštićenih područja.

Kontinentalna klima sa dugim zimama i velikim snežnim padavinama i svežim letima. Na Šarskim Planinama, gde imamo koncentraciju lokalne endemske vrste, postoji više od 2000 vrsta vaskularne flore. To predstavlja oko 26% Balkanske flore i 18% one evropske. Najviše postoji endemska taksonomia (oko 29%) i podendemska (oko 10%), što je gotovo 40% endemske flore Šar planine. Prema tome se Šarske planine stavljaju u centar različitosti genoma i vrsta u Evropi i u svetu.

213.LIVADE

U regionu opštine Dragaš postoji značajna površina sa livadama, uglavnom u blizini naselja. Najčešće raširene biljke u njima su: graminore, žabinec, ruža, ševari, livadarka (poa pratensis), belo cveće, kamilica, cvetozub, pelin, bulka, divlja ruža itd. Pored prirodnih livada, postoje i zajednice veštačkih livada zasađenih sa biljkama graminorama kao i polja na kojima se gaje uglavnom ječam, raž, ovas i krompir. Itd.

214.ŠUME

Šume u regionu su uglavnom čiste, dominiraju bukve (68%) i borovi. U mnogo manjem procentu, ali obogaćujući raznolikost, nalazimo jelu, crni i beli bor, crni jasen, lešnik, itd.

215.PAŠNJACI

Region se sastoji od primarnih i sekundarnih pašnjaka. Primarni pašnjaci se prostiru po šumskoj vegetaciji do najviših vrhova gde se nalazi zeljasti pokrivač. Iz tog razloga se nazivaju i alpski pašnjaci. Sekundarni pašnjaci su zeljaste površine koje su razvijene kao rezultat uticaja prirodnog i ljudskog faktora.

216. ŠARSKA JEZERA

Lednička jezera spadaju među retkim lepotama zemlje. Nalaze se na nadmorskoj visini od preko 1900m. Livadica jezero, 2173 m iznad nivoa mora, ima dužinu od 230 metara, širinu 120 i dubinu 7.3m. Ostala jezera su jezero Jažince, jezero Gornje Selo, Karanikole, Miskovo jezero, jezero Bezdanke, itd. Crno jezero je najviše izolovano jezero Šar planine, ima dimenzije kao jedan bazen, sa nepromenljivom vodom i dubine je 3.5m.

217.BELI DRIM

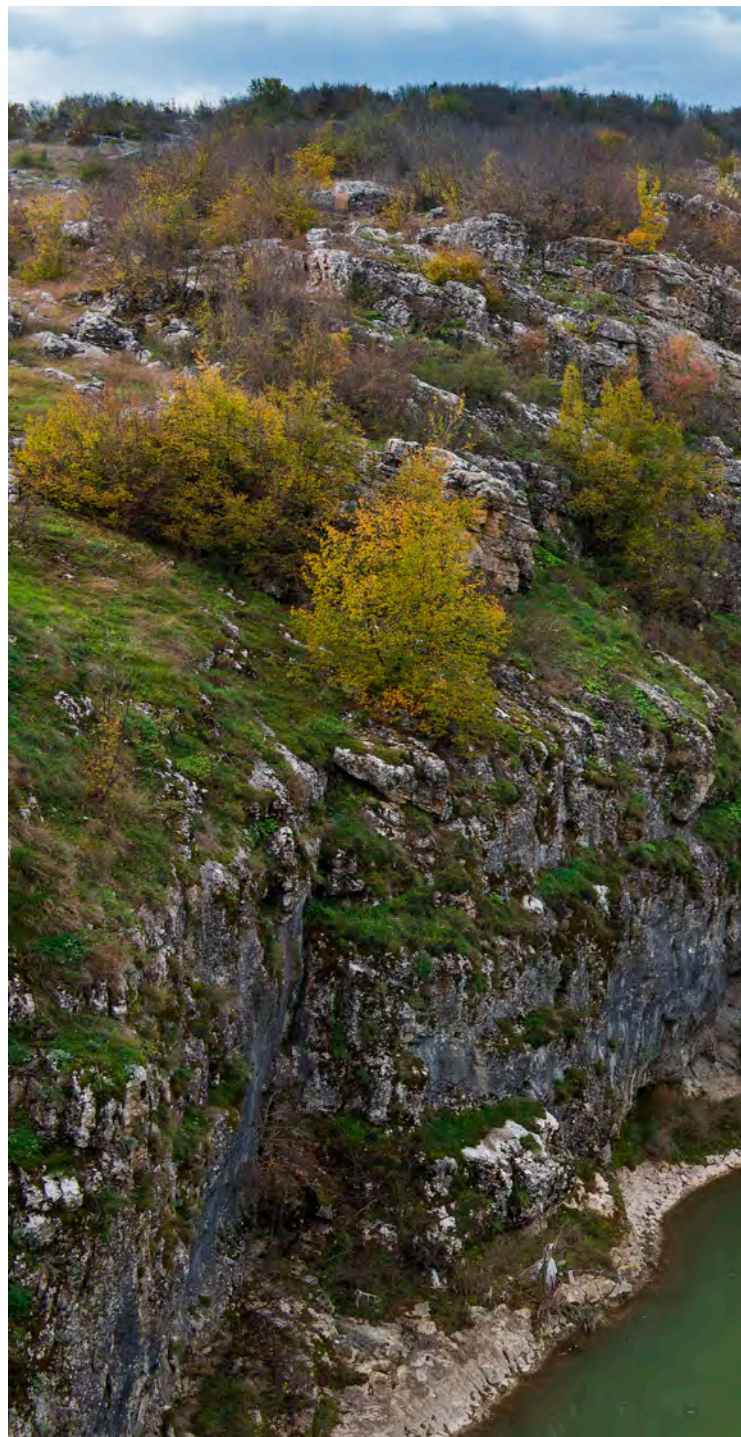
Sa dužinom od 111 km preko cele teritorije Kosova i sa prostorom izliva od 4860 km², on ulazi u Prizren sa severa i nastavlja dalje u pravcu jugozapada ka Albaniji i Jadranskom moru. Formira malo jezero u granicama sela Dobruša. Reka prolazi kroz opštinu Orahovac, oko 30 km, i služi kao administrativna granica opštinama kao što su: Prizren, Đakovica, Mališevo i Klina. Reke-potoci koji se ulivaju u Beli Drim su: reka Ratkoc, Rimnik, Paluža, Hoča, itd. Beli Drim je presekao krečnjački masiv, Gradiše, formirajući atraktivnu epidensku klisuru dužine 450 m. U kanjonu je izgrađen Sveti most koji je dug preko 70 metara i čija je visina luka do ležita reke 30 m.

218.PLLAVSKA REKA

Sa svojim ograncima formira najveći rečni sistem i obuhvata oko 63% teritorije opštine Dragaš. Izvire u blizini Crnog kamena, gde je i izvor reke Zapluge na Šar planini. Grane ove reke su: reka Bresane, reka Kuki, reka Kosava, reka Renca – koje pripadaju regionu Opolje, onda Radeška reka, Leštanska reka, Brodska reka – koje pripadaju regionu Gore.

219.TOPLUHA

Formira se od lokalnih tokova (potoka), a kao najveći ogranak je reka Semetište. Jedna je od levih grana najveće reke na Kosovu, Beli Drim. Njena površina je $P = 510.0 \text{ km}^2$, dok dužina 15.5km. Topluga prolazi kroz grad Suva Reka, dok se njeno ulivanje u Drim vrši u blizini sela Pirana opštine Prizren.

217

SVAKO ČUDO IMA SVOJE MESTO

220

220. TERMALNI IZVORI

U Baje se nalazi termalna voda sa kapacitetom od 250-300 l / sec. Tamo je izgrađen bazen, površine od 2000 m², koji je svakog leta u upotrebi za kupanje i organizaciju takmičenja u plivanju. Voda iz ovog bazena nudi mogućnost oporavka od određenog broja kožnih oboljenja. Konstantna temperatura vode tokom cele godine je 22°C.

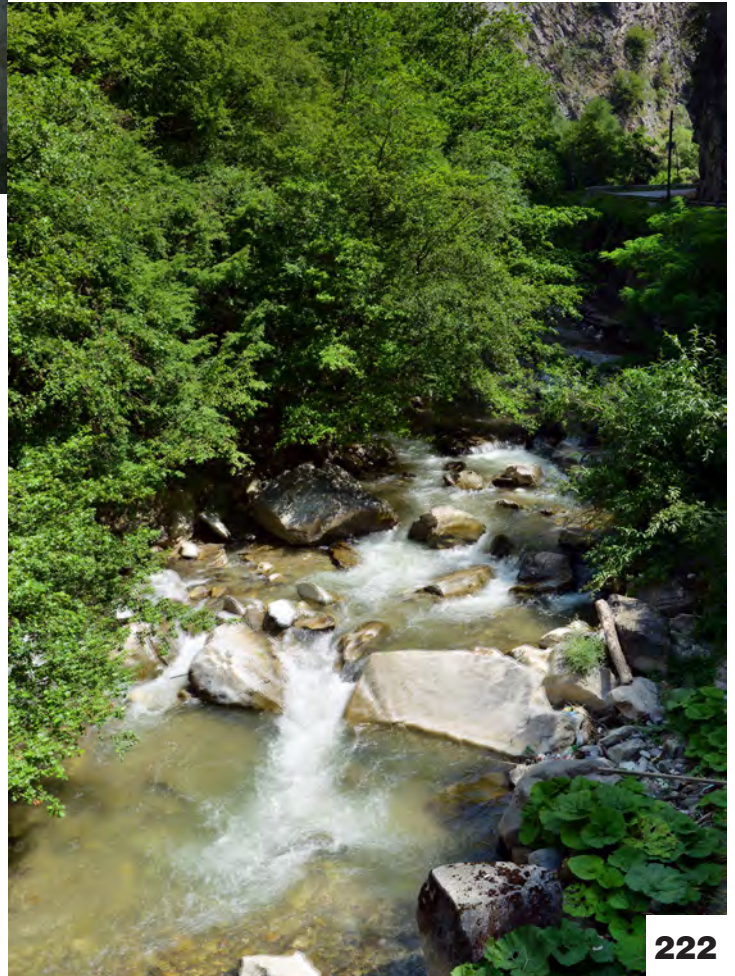
221

222.BISTRičKA KLISURA

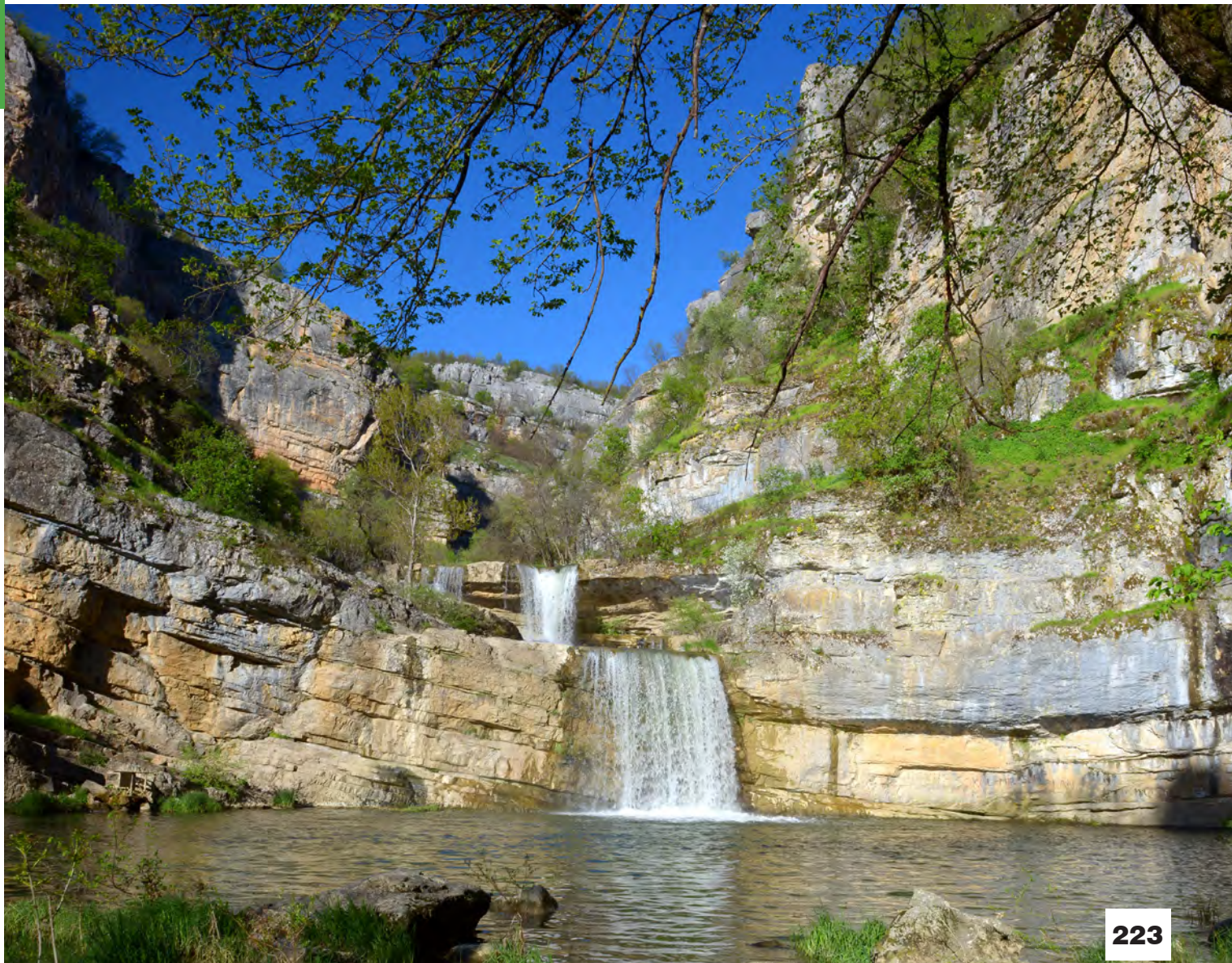
Nalazi se između visokih planinskih vrhova planine Bistra, Plavog kamena i Guri i Ćarë (Prelomljeni kamen) i proteže se sve do granice sa Republikom Makedonijom. Sa visinom od 1550 m do 2609 m, ovaj prirodni rezervat se karakteriše specifičnim biološkim, biogeografskim, geološkim, hidrološkim i peizažnim vrednostima. Bistrička klisura kao vijugav i karakterističan tok prožima prostor duž reke bogat s'elementima zelene flore i ošumljen. Prostor duž Bistrice tokom letnje vreline je najposećeniji deo grada. Malo i veliko jezero (dužina 90 m, širina 45 m, dubina 1 m), i mnogi vodeni izvori ulivaju se u Prizrensku Bisticu koja u ovoj oblasti, zbog strmog kamenjara, formira mnoge vodopade.

221.PEĆINA U SELU PANORCE

Nekoliko metara ispod ulaza u pećinu postoje dva izvora vode koji su po svemu sudeći hidrološki povezani pećinom. Pećina ima stalni protok sa izraženim oscilacijama protoka vode. Deo istraživanja pećine se karakteriše Karstnim prazninama značajnih dimenzija ali ne i sa posebnim bogatstvom speleološkog nakita. Na podu kanala primećuju se depoziti heterogenog litološkog sastava. Za ovu pećinu je u toku postupak za stavljanje pod zaštitu.

222

223

223.VODOPAD MIRUŠA

Proteže se duž toka reke Miruše, koji je uklesala kanjon dug oko 10 km, stvarajući i 12 rečnih jezera sa 12 vodopada. Vodopad najveće visine je onaj između šestog i sedmog jezera. Ima visina od 21 metra. Vodopadi između jezera, pejzaža, stena i pećina predstavljaju pravu turističku atrakciju.

224.KANION MIRUŠE

2km niz kanjon reke Miruše nalazi se 16 rečnih kraških jezera različitih veličina povezanih sa vodopadima visokim do 21 metra. Bokovi kanjona u nekim mestima su vertikalni i duboki do 200 m.

225.REKA MIRUŠA

Duga je 29 km, sa slivom u Beli Drim, u čijem sastavu ima 38 ogranaka (potoci). Raznolikost prirodnih resursa je dodatni argument retke lepote koju poseduje ovo mesto. Ono što krasi ovaj predeo je reka Miruša i kanjon kroz koji prolazi ova reka, kao jedna od najvećih lepota Kosova. Površina sliva Miruša je 337.5km². Ogranci Miruše su reka: reka Binča, korito Procke, korito Mališeva, Stopanica, potok Bubaveca i potok Kijeva.

226.DONJA JEZERA

Karakterišu se različitom širinom od 50-60 m između dve strane. Najveća jezera su 13-to. i 16-o. (poslednje) jezero sa dubinom od 5 -7m. Nakon 13 jezera vodopad ima visinu 3m sa veoma brzim padom u obliku vodopada koji pada na 14. jezero stvaranjem jednog vodopada visokog 14 m u pravcu prema 15-om jezeru gde sa 15. jezera sa istom visinom pada u 16 jezero kada se i završava kanjon Miruše. Dimenzije jezera od prvog do 16, variraju u zavisnosti od količine vode i padavina koje se slivaju u sakupljaču vode Miruše.

227.LEDNIČKA JEZERA

U početku je njihova dubina 1-3 m, dok u 8-om jezeru dostiže 6.5 m. Jezera su međusobno povezana preko suženja, pragova i udublivanja od kojih se stvaraju vodopadi, koji, zajedno sa erozijom, čine da jezera imaju tendenciju kontinuiranog produblivanja. Širina kanjona u gornjem delu je mala od prvog jezera gde voda počinje da stvara vodopade i jezera u širini reke 0.50-1m koja do poslednjeg jezera (osam) dostiže maksimalnu širinu 3m.

228.SREDNJA JEZERA

Visina je oko 100m od 13-tog jezera do 8. jezera. Teren je veoma nezgodan za posetu zbog dubine i krševitih oblika između jezera. Dubina između 9 i 10 vodopada je 6-9 m a visina vodopada u vidu zida u sredini osmog i devetog jezera je 21 m, a u sredini 9 i 10. jezera je 9 m.

229.PARK MIRUŠA

Nalazi se na obe strane reke Miruša još od početka kanjona skoro do njegovog sliva u reku Beli Drim. Površina zaštićene teritorije regionalnog parka Miruša je 556 hektara. Preko cele teritorije Parka Miruša protiče reka Miruša, koji u svom toku stvara 13 vodopada i 16 jezera koja zajedno stvaraju retku morfohidrološku pojavu, veoma atraktivnu za posetioce. Najveće jezero je 16-o jezero (55m x 45m), 5m dubine. Najviši vodopad je onaj između 8-9jezera, čija je dužina 21m. Klima regiona Miruša je umereno kontinentalna pod uticajem Mediterana.

230.NACIONALNI PARK ŠAR PLANINA

Ima 390km². Biodiverzitet ima karakteristike Balkana i Mediterana, što ga čini bogatim sa florom i faunom u smislu retkih endemskih vrsta. Zbog delovanja glečera stvorio se veliki broj tzv ledenih udubljenja ili cirka, talasa kao i velike količine morena (ledenog materijala). Najistaknutija su jezera Livadice i Jažince. Najveći broj ledenih udubljenja se nalazi na obroncima najviših vrhova u najjužnijem delu teritorije nacionalnog parka, u Bistri, Livadici, Jezerskoj Čuki, dok je najbrojnija grupa ispod vrha Piribreg (2.522m), poznatog imenom rupa Berevci. Zatim se ističu cirkna udubljenja Jezerske Čuke i Livadice.

U ovim cirkovina se pokreću talasi, odnosno nekadašnje nizije glečera. Od posebnog značaja je talas Demir Kapija, koji ide od nekadašnjeg cirka, gde se danas nalazi jezero Livadice. Talas Demir Kapija koji je širokog dna i strane su mu potpuno strme, predstavlja najpoznatiji fosilni oblik glečerske nizije na Šari dugačak je oko 1.5 km. Nacionalni park Šar Planina ima istočno- kontinentalnu klimu.

231.VRH ARNEN

Strogo je prirodni rezervat, sa površinom od 30 hektara, prirodne i naučne vrednosti, zbog bogatog drvnog biodiverziteta jele i bukve i onog biljnog (stenoendemiti *Vrbascum scardicum* nalazi se samo u regionu Prevalac i nigde drugde na svetu.

232.OŠLJAK

Karakteriše se čistim šumama i brojnim endemskim biljkama iz bogate faune izdvaja se divokoza, dok od divljih životinja koje su najrasprostranjenije su mrki medved, vuk, jelen, razne ptice grabljivice, itd. Ovaj rezervat je stavljen pod zaštitom 1960-e godine. Ima površinu od 20 hektara.

233.GOLEM BOR

Ovaj rezervat predstavlja najlepši i najzanimljiviji kompleks borova na Balkanu. U rezervatu i u blizini se nalaze i zanimljive hidrografske pojave i objekti. Na istočnoj strani se nalazi morski vododelnik između Egejskog i Jadranskog mora, odnosno toka reke Lepenac i Prizrenske Bistrice.

234.RUSENICA

To je stanište balkanskog risa (*Lynx Lynx balcanicus*) koja je retka i ugrožena vrsta. U cilju zaštite staništa risa, koji je 90 –tih godina brojao oko 13 komada, Rusenica je najstariji prirodni rezervat proglašen još 1955. godine zaštićenim područjem od oko 300 hektara. Ova lokacija je važna i u pogledu pejzaža i flore, gde se izdvaja vrsta planinskog javora (*Acer heldreichii*).

230

235

235.PLATAN U MARAŠU

Platan u Marašu ima visinu od 20.90m, krug oko njega je 3 m, a širina 3.50 m. sa prečnikom od 12 m. Telo platana je 2 m. Listovi su mu dugi 13-14 cm . Nadmorska visina ovog mesta gde se nalazi Platan iznosi 417 m.

236

236

236.STABLA HRASTA U LOZICI

Postoje četiri hrasta sa dva korena, za koje se pretpostavlja da su stariji od 200 godina i visina trupa drveta sa krunom je negde oko 20m.

237.POLJOPRIVREDA

U regionu, poljoprivreda je jedna od najrasprostranjenijih ruralnih aktivnosti i jedan od osnovnih izvora egzistencije. U opštini Prizren, više od 50% stanovništva živi u ruralnim područjima, poljoprivredni sektor je jedan od najvažnijih izvora prihoda i zaposlenosti. 25% zemljišta je obradivo u Prizrenu sa sistemom za navodnjavanje. Opština Dragaš ima oko 3.500 gazdinstava, od kojih 95% su u porodičnom vlasništvu. U opštini Mališevo oko 80% domaćinstava se oslanja na poljoprivredne aktivnosti. Gaje se žitarice, povrće i krmno bilje. Društveni sektor se koristi za proizvodnju grožđa. Opština Orahovac koristi oko 90% zemljišta za poljoprivredu i vinogradarstvo. Proizvodnja grožđa i njenih proizvoda ima hiljadugodišnju tradiciju. Opština Suva Reka ima samo 53% od plodnog poljoprivrednog zemljišta. Kultiviše se žito, voće i povrće i ima poznatu tradiciju gajenja vinove loze.

237

238.STOČARSTVO

Stočarski proizvodi u regionu se protežu na svim tržištima u zemlji i šire. Opština Dragaš, zahvaljujući planinskom terenu i pašnjacima, ima veliku proizvodnju mleka, fabriku za preradu mleka, klanicu, fabriku za preradu vune. U ostalim opštinama posebno preovladava držanje goveda, ovaca, zatim koza, konja i bivolica.

238

239. PČELARSTVO

Zahvaljujući dobrim klimatskim uslovima, čistom vazduhu i bogatoj flori, pčelarstvo je veoma uspešan sektor regiona. Bez hemikalija i pesticida, med je vrlo visokog kvaliteta.

239

240. ŽITARICE

Dominantne vrsta koje se uzgajaju u regionu su pšenica, kukuruz, ječam, ovas, raž i soja

240

241.VINOGRADARSTVO, VINARSTVO

Vinogradarstvo je jedna od najuspešnijih aktivnosti u regionu, u opštini Prizren, Orahovac i Suva Reka. Industrija vina ima veliki potencijal za pristup evropskim tržištima. Kultiviše se crveno i belo grožđe za vino i stono vino. Vrste dominantnih vina su Cabernet Sauvignon, Merlot, Pinot Noire, Game, Kosovo Red, Chardonnay, Italian Riesling, Rhine Riesling, Semignon. Takođe se proizvode i alkoholna pića, kao rakija od grožđa i Brendi.

241

242.VOĆARSTVO, POVRĆE

Od voća se posebno gaje jabuke, kruške i šljive, a takođe u nekim oblastima, postoji i značajna proizvodnja šumskih plodova jabuke i lešnika. Kultivisano povrće je: šargarepa, beli luk, patlidžan, spanać, dinja, paprika, paradajz, lubenice, luk, itd. Brz razvoj je doveo i do uzgoja povrća u zatvorenom okruženju (staklene bašte). U opštini Mamuša postoji i Festival paradajza, jednog od najtraženijeg i najviše uzgajanog povrća.

243.PLANINARSTVO

U opštini Prizren su planinarstvo i alpinizam redovne aktivnosti. U blizini sela Struža se nalazi planinska kuća, koja funkcioniše u okviru Udruženja planinara Šare; nudi smeštaj i usluge vezane za aktivnosti planinarenja. Vrhovi koji se osvajaju od strane planinara su: Bistra, Crn vrh, Kopilica, Mali Vertop, Veliki Vertop, Kara Nikola, Škarpa, Ošljak, Kodža Balkan, Ostrovica, Kerenik, Konjuška.

244.ŠKARPA

U živopisnom vrhu na makedonskoj teritoriji na južnoj strani postoje dva jezera, "Malo Karanikolsko jezero" i "Veliko Karanikolsko jezero". Nadmorska visina: 2479m.

245.KARA NIKOLLA

Nalazi se u blizini klisure Bozovica, region koji povezuje kosovski grad Prizren i makedonski grad Tetovo. Vrh ima dve strme strane. Nadmorska visina je 2409m.

246.BISTRA 1

Nalazi se na granici Kosova sa Makedonijom sa obodima okrenutim ka Kosovu na Šarskim planinama. Njegovo čekinje – crni bor se nalazi na teritoriji Kosova. Visina planine Bistra je 2651 metara. Ova visina predstavlja drugi najviši vrh na Kosovu, posle vrha Đeravice. Dužine pešačke staze je 13 km.

247.BISTRA 2

Nalazi se na granici Kosova sa Makedonijom. Severni obod je okrenut ka Kosovu. To je jedan od retkih vrhova, koji nikada nije pokriven snegom, tehnički, je vrh koji je sasvim lak za penjanje, a za vreme snega, ispust je prekriven ledom i poslednji deo ispod vrha postaje previše opasan. Nadmorska visina je 2651m.

248.VRH KONJUŠKE

Na vrhu Konjuške je Konjuško jezero, koje je najviše jezero Šarskih planina. Jezero je približno 100 metara dugo, 70 m široko i 50 cm dubine. Ima lep položaj, nalazi se na obodu vrha Konjuške. U blizini jezera je takođe i koliba koja je izgrađena tokom 70'tih godina, i služila je za lov divlje koze, pošto se na tom području nalazi njihov veoma veliki broj. Nadmorska visina iznosi 2422m.

248

249.KAMEN PREVALACA

Uzdiže se nad južnom stranom turističkog centra Prevalac, sa nadmorskom visinom od 1991m. Primećuje se još od doline Župe. Vrh je i početak dugog zadnjeg dela Bistrice, koja se povezuje sa grebenom vrha Bistra 2. Jedna strana vrha odvaja Prizrensku Bistricu od reke Lepenac. Kroz zadnji deo između Kamena Prevalaca do korena vrha Bistra 2 se prolazi za 25 min.

250. JEZERO JAŽINCE

Smešteno je u korenu vrhova Bistra 1 i Vrha jezera. Jezero Jažince ima tamno zelenu boju kao safir i okruženo je velikim stenama. Njegova približna dužina je 120 m a širina je oko 80 m, velike je dubine. Jezero je neprikladno za kupanje, zbog izuzetno hladne vode, mada ima i onih koji se usude da uđu u njega.

251

251. CRNO JEZERO

Smešten severo-istočno od jezera Jažinca. To je najviše izolovano jezero Šarske planine; veličine bazena. Nivo vode je nepromenjeniv, sa 3.5 m dubine. Boja jezera je crna i to dolazi od stena ispod površine vode. Voda ovog jezera je najhladnija od svih jezera. Približna dužina jezera je 50m, približna širina je 25m, oblik jezera podseća na srce i okruženo je velikim stenama.

252.VRH KULA

Nalazi se u sredini velike doline reke Radeša. Na njemu se sneg ne topi do početka letnje sezone. Kula deli dve doline: dolinu reke Zagrejac i dolinu reke. Ove dve reke se spajaju na prednjoj strani Kule i formira se reka Radeša. Ima dobru poziciju za osmatranje, jer se i levo i desno nalaze dve doline, na prednjoj strani se nalazi velika dolina Radeše i samo selo Radeša, dok je na zadnjem delu udubljenje Kleče.

253.VRH KLEČA

Nalazi se na granici između Kosova i Makedonije. Ne primećuje se iz daljine, zbog okolnih vrhova i posebno je ometa vrh Kula. Vrh Klec je deo Šar planine.

254.DONJE JEZERO

Dugačko je oko 15 metara i širine 8 metara, sa dubinom od 70 cm. Smešteno je na korenima vrha Guri i Čarë (Prelomljeni kamen). Ima najnižu nadmorsku visinu.

255.VELIKI VODOPAD BISTRICE

Nalazi se približno 15 minuta hoda iznad Donjeg jezera. Veliki vodopad je takođe i kraj vodopada na Bistrici, koji ima mnogo manjih vodopada. Veliki vodopad je visok oko 13 metara, a iznad njega je još jedan vodopad visok 3 metra.

256.MALI VRH (MAJA E VOGËL)

Smešten je u neposrednoj blizini Crnog vrha i leži na granici između Kosova i Makedonije. Ime je dobio zbog činjenice da kada se gleda iz ponora Konjuške izgleda sasvim mali u poređenju sa okolnim vrhovima.

257.IZVOR BISTRICE

Nalazi se u jednoj rupi ili u širokom žljebu, iznad kojeg je vrh Gušibaba, dok se na njegovoj levoj strani nalazi vrh Bistra 2. Voda u ovom izvoru je prirodno veoma hladna, toliko je hladna da se ne može odmah popiti pola čaše.

257**258.VRH PRELOMLJENI KAMEN (GURI I ÇARË)**

Je vrh koji je najbliži selu Prevalac; nalazi se na njegovom jugozapadu. U obliku je piramide. Njegovo zaleđe je povezano sa vrhom Konjuške i Prevalac se vidi sa vrha. Na ovom vrhu žive najveće grupe divljih koza. Ovaj vrh u celosti leži na teritoriji Kosova.

PLANINSKI BIKIKLIZAM

Dragaš je jedna od opština koja nudi mnoge mogućnosti planinskog biciklizma. Od posebnog značaja su:

(258) staza Brod - Šutman;

(259) staza Restelca - BJR Mkedonije;

(260) staza oko Bruta.

U Opoji postoji staza za istraživanje sela, počevši od

(261) sela Belograd dužine od 11.5 km.

263. PEŠAČENJE UZ REKU RADEŠA

Prati reku kroz bukovu šumu do kraja jedne strane klisure, a zatim izlazi dužinom odvojene reke, koja izlazi iz obližnje klisure. Staza prati krivinu i nudi mogućnost završetka šetnje hodajući kroz glavni deo Radeše. Polazi se iz sela Radeša, početna visina: 1.350 metara; najviša tačka: 1550 metara; dužina: 4.95 km.

264/265

PLANINARENJE

264. Planinarenje po planini Koritnik:

Vrh planine je tokom godine, u većini vremena, pod snegom. Staza počinje nakon sela Rapče; početna visina: 950 metara; najviša tačka: 2395 metara; dužina: 13.7 km

265.EPEŠAČENJE BROD - PLANINA CULE

Prati reku kroz bukovu šumu do kraja jedne strane klisure, a zatim izlazi dužinom odvojene reke, koja izlazi iz obližnje klisure. Staza prati krivinu i nudi mogućnost završetka šetnje hodajući kroz glavni deo Radeše. Polazi se iz sela Radeša, početna visina: 1.350 metara; najviša tačka: 1550 metara; dužina: 4.95 km.

266. BROD - STARI PRELAZ ZA BJRM

Izazovno pešačenje, sa mogućnošću prevremenog završetka pešačenja preko kraće staze. Polazna tačka: planina Čule (dugo šetanje); početna visina: 1384 m; Najviša tačka: 2265 m; dužina: 15.76 km

267. BAČKA - BROD

Bačka ima malo porodica koje žive u njoj tokom zime, pošto ostali rade u inostranstvu. Polazna tačka: sela Bač; početna visina: 1250 m; Najviša tačka: 1470 m; udaljenost: 7.34 km

268. BROD - JEZERO ŠUTMAN

Jedno od najpopularnijih staza za pešačenje u regionu Broda. Ova šetnja se može kombinovati i sa još druga dva pešačenja (planinarenja) u regionu, Mali Vrce ili pešačenje do tri vrha, koje počinje i završava se kod jezera Šutman-. Polazna tačka: hotel "Ardžena"; početna visina: 1384 m; najviša tačka: 2120 m; udaljenost: 8.82 km.

268.POSMATRANJE PTICA

Teritorije posmatranja su: sliv reke Drima, Šar Planina (Prizren), Brod (Dragaš), Kamen Doloca (Suva Reka), Planina Zatrić (Peć), Vodopad Miruša (Mališevo). U Limthi kod Crnog Kamena je izgrađeno mesto za kamping. Najkarakterističniji ptice: Planinski orao, porodica ACCIPITRIDAE, vrsta *Aquila chrysaetos*; Noćno cvrkutanje (Cingrimi i natës), porodica CAPRIMULGIDAE, vrsta *Caprimulgus europaeus*; Crvenokrili gmizavac (Zvahrriësi krahëkuq) porodica SITTIDAE, vrsta *Tichodroma muraria*; Sova, porodica ACCIPITRIDAE, vrsta *Buteo*; Siva čavka, porodica ARDEIDAE, vrsta *Ardea cinerea*; Roda, porodica CICONIDAE, vrsta *Ciconia Ciconia*; prepelica, porodica PHASIANIDAE, vrsta *Perdix perdix*, GREY PARTRIDGE (Jarebica);

269/270**270.LOV**

Južni region se shatra da je relativno bogat životinjama za lov. Lov je dozvoljen od 15.oktobra do 15. februara. Životinje koje su dozvoljene za lov su: divlja svinja, zec, lisica, vuk, divlja kokošaka, poljska i planinska jarebica, fazani. Najpoznatija lovišta su: Trumeš, Planej, Paštrik (Prizren); Crna Gura, Kušnin (Prizren); Prevalac (Prizren); (Brdo tuge) Kodra e Pikëllimës (Orahovac); Brdo Zatriće (Orahovac); Selo Grejkovce (Suva Reka); Selo Dulje (Suva Reka); Planine Trpeze (Mališevo); Planinski venac Beriša (Mališevo); Deo Opoje i Gore van Nacionalnog parka.

271.VINSKI PUTEVI

Nalaze se u oblastima dve opštine, Orahovac i Suva Reka. Putevi vina imaju ukupnu dužinu od oko 33 km, ali cela trasa vinskog puta pokriva veliku teritoriju, jer u ovoj oblasti postoji takođe i proizvođači vina i druge interesne tačke. S druge strane, skoro svaki podrum vina, ima salon za prodaju vina. Prodavnice se nalaze ili u podrumu ili oko njih. Svaki podrum pored vina takođe proizvodi i druge proizvode kao što je domaća rakija „rakija“ i sok od grožđa „šira“ Vino se prodaje u raznim pakovanjima, polazeći od jedne flaše do standardnog pakovanja od 6 flaša, kao i „kutija“ paketi od po 3 litre i 5 litara. Takođe, podrumi kao što su : „Stone Castle“ „ Stari podrum“ „Biopak“ „Eko“ „Agroalf“ ; „Daka“; „ Sefa Vino“; „ Agrokosova Holding“; (SuvaReka), „Rahovera“ „ Baha“; imaju male tačkice degustacije vina kao što su Šardone, Rajnski rizling, Kaberne sovinjon, Merlot, Pinot noir, Shiraz, Vranac, Rose, itd.i naravno posebno „rakija“.

271

BIBLIOGRAFIJA

LITERATURA:

- Aferdita Onuzi: "Narodna keramika na Kosovu," Albanološki Institut Prištine, Albanološka istraživanja - folklor i etnologija 36-2006, Priština 2007.
- Adem Bunguri: "Izveštaj o arheološkom istraživanju u okolini Prizrena" Prizren-Tirana, 2005.
- Adem Bunguri, Shafi Gaši: "Novi podaci o hronologiji Hisara, Arheološko Kosovo 1", Priština, 2006.
- Adem Bunguri, Kemal Luci, Tomor Kastrati: "Praistorijski centar, arheološka mapa Kosova", Priština, 2006.
- Albaniada- https://www.facebook.com/pages/Albaniada/1374513139445556?ref=br_tf
- ASB (Arbeiter-Samariter-Bund): "Monografija o južnom regionu Kosova", Prizren u 2012.
- ASB (Arbeiter-Samariter-Bund): "Dobrodošli u očaravajući jug ", Prizren u 2012.
- Asocijacije kosovskih opština - Opštine Kosovo: "Kratak profil", Priština u 2008. godina
- Bajram Baša: "Prizren, turistički vodič", Opština Prizren – Uprava za turizam i ekonomski razvoj, Prizrenu 2012. godine. Baškim Lajći: "Motiv dvaglavog orla u našoj popularnoj umetnosti", Albanološki Institut Priština,
- Baškim Lajći : "O nekoliko načina zaštite od uroka," Albanološki institut, Prištine.
- Albanološka Istraživanja - folklor i etnologija 37-2007, Priština 2008. godine.
- Baškim Lajći: "Neki aspekti o uroku ili albanskog zlog oka mesishit "Albanološki Institut, Albanološka istraživanja - folklor i etnologija 38-2008, Priština 2009.
- Bekim Samadradža: "Tipovi razvoja stanovništva Mališeva", doktoratura Tirana 2013.
- Bekim Samadradža: "Opština Malishevo- Opšti geografski pregled "
- CHWB: "Prizren in your pocket" <http://www.inyourpocket.com/kosovo/prizren>
- CHWB: "An archeologica map of the historic zone of Prizren", Prizren, 2006.
- CHWB: "Hoça e Madhe – Velika Hoça, bad and breakfast", Prishtinë 2010.
- Dragan Ćukić: "Kosovo: spomenici i atrakcije" Turistička savez Kosova, Priština 1971.godina.
- Drita Haljimi: "Statovci - Etnologija govori" Albanološki institut, Priština 1998. godina.
- Drita Statovci "Savremene promene u Albanskoj narodnoj kulturi i zadaci etnografije u odnosu na problem promene ", Albanološki Institut Prištine " etnografska studija savremenih promena u albanskoj kulturi ", Priština 1990.
- Drita Haljimi Statovci: "Promene u albanskoj nošnji ", Albanološki institut Prištine, Albanološka istraživanja - folklor i etnologija 26-1996.godine.
- Drita Haljimi - Statovci: "Mentalitet i rana albanska verovanja". Albanološka istraživanja: "Folklor i etnologija 31-2001", Priština, 2004.
- Drita Haljimi Statovci, Nošnja i dekorativni ansamblji, Naser Feri Muzika, i kultovi povezani sa muzikom tokom praistorije i antike na teritoriji današnjeg Kosova , Albanološki Institut, Prištine, Albanološki institut - folklor i etnologija 39-2009, Priština 2010. godina.
- Edi Shukriu: "Antičko Kosovo", Muzej Kosova, Priština, 2004.
- Edi Shukriu: "Rana brdska naselja Kosova: Jezik i značenje", Predavanje sa nastavnicima albanskog u nordijskim državama. 19 do 20 maja, 2011, Landskrona, Švedska.
- Edi Shukriu: "Kulturno nasleđe Kosova, Prošlost i savremenost", predavanje albanskim nastavnicima u nordijskim zemljama, 19 do 20. maja 2011. Landskrona, Švedska.
- EC Ma Ndryshe, "Prizren, mesto susreta civilizacija", objavila opština Prizren, 2012.godine.
- EC Ma Ndryshe: "Prizren u retrovizoru", Prizren, 2009.
- Esat Haskuka: "Analiza funkcije Prizrena tokom vekova", Prizren, 2003.
- Fadil Bajraktari, Sami Behrami, Fatos Katalozi: "Pećine Kosova".
- Fejzah Drançoli "Monumentalna baština na Kosovu", Priština 2011.
- Iljaz A Zogaj: "Llapuša opšti geografski pregled".
- Gezim Hodža: "Novi arheološki podaci o Prizrenskoj tvrđavi", Ilirija 2007-2008, Tirana 2008.
- Grupa autora: "Popularna umetnost u Albaniji", Institut za istoriju - sektor etnologije , Tirana 1976.
- Grupa autora: "KOSOVO nekad i danas ", Beograd 1972.
- Grupa autora: "Kulturna tradicija Hasa" Albanološki Institut, Priština 2007.
- Grupa autora: "Običaji i aktuelnosti" (nema podataka o mestu i godini izdanja).

Institut za prostorno planiranje, Republika Kosovo, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja - Opština Dragaš, "Prostorna analiza."

Opština Dragaš: "Lokalni akcioni plan biodiverziteta u opštini Dragašu 2011-2015".

Opština Dragaš: "Opštinski razvojni plan za opštinu Dragaš 2013 - 2023".

Opština Dragaš: "Lokalna razvojna strategije".

Opštini Dragaš, UNDP: "Dragaš opštinski putokaz Dragaša za međunarodnu saradnju 2013-2016".

Opština Mališevo: "Nacrt profila razvojnog plana opštine".

Opština Mališevo: "Lokalna razvojna Strategija".

Opština Mališevo: "Prostorna analiza", Priština 2008.

Opština Mamuša: "Investirajte u Mamušu".

Opština Mamuša: "Balkanska Anadolija Mamuša".

Opština Mališevo: "Ključ Mališeva".

Opština Prizren: "Investirajte u Prizrenu".

Opština Prizren: "Lokalni akcioni plan biodiverziteta opštine Prizren 2013-2017".

Opština Prizren: "Prizren spoj civilizacija".

Opštini Orahovac: "Investirajte u Orahovcu".

Opštini Orahovac: "Opštinski razvojni plan -Orahovac".

Opština Orahovac: "Opštinski plan razvoja opštine Orahovac izveštaj o strateškoj proceni uticaja".

Opština Orahovac: Kancelarija za turističke informacije.

Opština Suva Reka, "Prostorna analiza."

Opština Suva Reka, "Analiza opštinske situacije - Suva Reka."

Suva Reka: ". Investirajte u Suvoj Reci"

Suva Reka, "Suhareka okruženje za budućnost".

Ljuan Peržitia, Gezim Hodža: "Utvrđenja IV-VI veka u zapadnoj Dardaniji", Tirana 2003.

L.Peržitia, K.Luci, G.Hodža, A.Bunguri, F.Peja, T.Kastrati: "Arheološka Mapa Kosova", KANA, Priština 2006.

Maliž Osi: "Prizren drevni grad muzej sa bogatim kulturnim blagom", Prizren u 2001.

Mark Krasnići: "Od Vrela tradicije", Priština, 1991.

Marko Omcikus – Cultural Heritage of Kosovo and Metohija, Institute for the protection of cultural monuments of the Republic of Serbia, Belgrade, 2002.

Milot Beriša: "Kosovski Arheološki vodić", Arheološki institut Kosova, Priština 2012.

Ministarstvo kulture, omladine i sporta - baze podataka kulturnog nasleđa na Kosovu.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja - "Zeleni izveštaj 2014".

Ministarstvo za životnu sredinu i prostorno planiranje - Spomenik prirode od posebnog značaja "Vodopadi Miruše", Priština, 2012.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja "Nacionalna inventarizacija Kosovskih šuma 2012".

Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja, Kosovska agencija za zaštitu sredine - Kosovski institut za zaštitu prirode: "Prostorni plan Nacionalnog parka Šar".

Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja, Kosovska agencija za zaštitu životne sredine Kosovski institut za zaštitu prirode: "Izveštaj o stanju prirode 2006-2007".

Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja, Kosovski institut za zaštitu prirode, Vrednosti prirodne baštine na Kosovu.

Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja-Institut za prostorno planiranje.

Opština Mališevo, "Prostorna analiza".

Ministarstvo trgovine i industrije: "Profil sektora turizma".

Muharem Čafleši, "Istorijska istraživanja autoktone Opoje i goranaca sa Gore", Članak. Muhamed Shukriu: "Drevni Prizren, morfologija tokova za očuvanje materijalne kulture", Prizren 2001.

Muzafer Korkuti Stenovita umetnosti u Albaniji, Institutu za arheologiju, Tirana 2008.

Muzej Kosova, Arheološki institut Kosova (A.Bunguri, V.Hoxhaj, K.Luci, P.Alaj, Š.Gaši, M.Beriša, E.Šala, F.Peja): "Arheološki katalog Kosova", Priština 2013.

Naser Feri: "Praznici vaskrsenja prirode među Albancima", Albanološki Institut, Priština.
Albanološka istraživanja - folklor i etnologija 40-2010, Priština 2011.
Nedžmedin Ramadani, Ismet Ljecaj: "U potrazi za pticama". Nuran Zeren Gulersoy, Engin Eyuboglu, Kerem Koramaz: "Prizren Historic Area Conservation and Development Plan", Prizren 2008.
Parim Kosova - Gora i njena tradicionalna odeća tokom dvadesetog veka, Priština 2007.
Institut za prostorno planiranje: "Nacionalni park Šar."
Republika Kosovo, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja, Priština 2013.
Prizren City Guide- <http://www.prizren360.com/>
Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja: "Kratak opis nekih prirodnih zaštićenih područja na Kosovu."
Regionalna agencija za razvoj: "Strategija za regionalni razvoj za južni ekonomsku regiju."
Mreža kulturnih organizacija u Prizrenu: "Kulturistička ponuda Prizrena".
UN Habitat, opština Prizren: "Opštinski razvojni plan Prizrena 2012, Izveštaj o strateškoj proceni okruženja".
Samir Karahoda: "PRIZREN stecište civilizacija", Prizren 2012.
Salajdin Krasnići: "Jehu i Talias" izdalo Amatersko pozorište grada Prizrena, 2009.
Stephan Doempke, Anduela Lulo Caca, Sadi Petrela: "Four Historic Cities In The Western Balkans, Values and Challenges (Prizren – City of Filigree)", Tirana 2012.
Sokol Cena, EC Ma ndryshe, "Kulturistička ponuda Prizrena, pet mogućnosti da se uživa u kulturu, nasleđe i prirodu grada", rock, Prizren 2013.
Špresa Sičeca: "Islamska ritualna sveta mesta u Prizrenu", Albanološki institut u Prištini, Albanološka istraživanja - folklor i etnologija 25-1995, Priština 1995. godine.
Špresa Sičeca: "BISERI albanske nacionalnosti u Prizrenu", Prizren 2002. godine.
Špresa Sičeca: "Etno-nasleđa Prizrena, Šar i Mamuša / U čast Dana evropske baštine" Prizren u 2010. godine.
Špresa Sičeca: "Umetnički zanati Prizrena, Orahovca i Suve Reke, Prizren 2011.
Špresa Sičeca: "Narodne arhitekture Prizrena i Mališeva", Prizren u 2011. godini.
Špresa Sičeca: "Magični svet Prizrenskih ćilima", CHWB, Prizren u 2012. godini.
KUD 'Agimi (Svitanje)', 1944-1994", Prizren, 1994.
Uke Džema: "Albanska etno-kultura u Podguru" Albanološki Institut, Priština, 2003.
UNDP: "Osnovna procena ekonomskog regiona jug".
Veselj Hodžaj, Demir Zekoli: "Katalog arheološke izložbe ;, Arheološki trezor regiona Prizrena" (neobjavljeno), Suva Reka 2014.
Todd Vassel: "Planine Dragaša, Kosovo: Vodič za prirodni turizam i šetnje", UNDP, Priština.
Veselj Hodžaj: "Arheološki vodič Prizrena", opština Prizren - Uprava za turizam i ekonomski razvoj, Prizren 2012.
Veselj Hodžaj: "Neolitska kultura u ravnici Dukadinija" (magistarska teza), Tirana 2011.

BROŠURE I TURISTIČKE MAPE:

Turistička mapa Prizrena

Turistička mapa Suve Reke

Ulažite u Prizren

Ulažite u Dragaš

Ulažite u Suvu Reku i Orahovac

Ulažite u Mamušu

Ismail Gagice - Prizren (mape)

NVO "Damastioni" - Prizren, u antičkom, ilirsko dardanskom, rimskom i vizantijskom srednjovekovnom i otmanskom periodu

Biro za turističke informacije (Brošura)

Turistički katalog: "Dobrodošli u očaravajući Jug"

INTERVJU:

Abedin Baljaj iz grada Suva Reka

Alji Ukaj selo Korište

Avdil Rame Gega iz sela Korište (78 godina)

Bećir Kabaši iz sela Budakovo (65 godina)

Kokolari Emine iz sela Budakovo (65 godina)

Esat Kabaši iz sela Korište

Haidar Fazliu iz sela Celina

Rustem Cikaj iz sela Đonaj

Sadik Kabaši iz sela Korište

Sadike Kabaši iz sela Korište,

Tahir Kokollari (71 godina)

OSTALO:

VO za zaštitu ptica i prirode Finch

Planinarsko društvo Šar

Udruženje lovaca "Has" - Prizren

Udruženje lovaca "Ujvara" - Mališevo

www.kosovoguide.com

www.wineroutes-ks.com

SADRŽAJ

I. UVOD

II. Kratko predstavljanje prizrenskog regiona

III Poznata prošlost

1. Nasleđe u kamenu
2. Nasleđe nad svodovima
3. Na jeziku u telu
4. Elegancija majstorstvo
5. Peizaži prave razliku

IV. svaki dan na delu

1. Svakodnevica je zanat
2. Igraj se sa tradicijom
3. Hiljadu i jedan (Muzeji i institucije kulture)
4. Svrati na fest
5. Oni koji čine zemlju

V. Najbolje pod vedrim nebom

1. Svako čudo ima svoje mesto
2. Jedna prirodna izložba
3. Odavde dolazi zdravlje
4. Osvoji vrhove

Bibliografija

LEPO I ZELENO

Izdavač: EC Ma Ndryshe i šest opština u prizrenskom regionu

Urednički tim: Arben Idrizi (urednik), Vesel Hodžaj i Hekuran Kabaši (istoričari), Margarita Azizi (Istraživanje), Samir Karahoda (fotograf)

Dizajn, slaganja i štampanje: Scards (www.scards.com)

Prevod: CITS

Ova publikacija je realizovana kao deo projekta "Podrška sektoru turizma u južnoj ekonomskoj regiji", koji je finansijski podržalo Ministarstvo spoljnih poslova Finske u okviru projekta "Podrška trgovini", koji je sproveo Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP).

Sva prava su rezervisana©

Prizren, Kosovo, 2015.

